

FOLKEHØGSKOLEN

HUMANISTEN:

INGE EIDSVÅG

side 4

KARMØY:

LANDSMØTET

side 14

AVSLØRING:

RIDESPØRTEN

side 40

FOLKEHØGSKOLEN

UTGITT AV FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET

Redaktør:
Øyvind Krabberød
ok@folkehøgskole.no
mob. 986 27 439

Send ros og ris til:
ok@folkehøgskole.no

Redaksjonsråd:
**Einar Opsvik, Dorte Birch, Angelina K. Christiansen og
Espen Bråten Kristoffersen**

Kommer ut med 4 nr. pr. år
Frist for innlevering av stoff: 5.febr., 5.mai, 20. aug. og 5.
november. Stoff meldes i god tid før deadline.

ISSN 0333-0206

Design: **U Oslo (uoslo.no)**
Forsidefoto: **Crispin Johannessen**
Trykk: **United Press**
Papir: 200/100g Silk

Abonnement: 300 kr
Annonser: 1/4-side: 2.100 kr,
1/2-side: 4.100 kr og helside: 8.000 kr

FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET
Brugata 19, 0186 Oslo
tlf.: 22 47 43 00,
bankgiro: 8101.34.46466

fhf@folkehøgskole.no
www.folkehøgskoleforbundet.no
www.frllyntfolkehøgskole.no

Generalsekretær:
Angelina K. Christiansen
angelina@folkehøgskole.no
tlf: 959 60 115

Leder:
Astrid E. Moen
Kvamshaugen 46A, 7670 Inderøy
astrid.moen@folkehøgskole.no
tlf: 90110254

Nestleder:
Ronnie MAG Larsen
Follo folkehøgskole

Styremedlem:
Frida Isungset
Sogndal folkehøgskole

Styremedlem:
Mariann Aaland
Buskerud folkehøgskole

Styremedlem:
Jonatan Rask
Nordiska folkhögskolan

1. varamedlem:
Inger Olin Oppedal
Fana folkehøgskole

INFORMASJONSKONTORET FOR FOLKEHØGSKOLEN
Brugata 19, 0186 Oslo
Tlf.: 22 47 43 00
if@folkehøgskole.no

Daglig leder:
Dorte Birch
dorte@folkehøgskole.no
tlf: 913 52 372

Fagpressen

INNHold

03 *Leder, Øyvind Krabberød*

04 *Portrettet –
Inge Eidsvåg*

08 *Pedagogisk inspirasjon
– Alain De Botton*

11 *Pedagogisk hverdag
– psykologi Fana*

13 *Nyvalgt leder – Astrid Moen*

14 *Folkehøgskoleforbundet
– landsmøtet*

16 *Intervju – Astrid Moen*

18 *Myndiggjøring i en ny tid*

16 *Intervju med Astrid Moen*

21 *Foto: Mer enn ord*

22 *Ny spalte – Finn I. Birkeland*

23 *Ny redaktør
– Sonja Evang*

24 *Kunst – Momentum 13*

26 *Folkehøgskoleuka
– Ringerike*

28 *Distriktsmøter*

30 *Arendalsuka – Demokratibåten*

32 *Bøker sosialpedagogikk*

34 *Samarbeidsprosjekt – film*

36 *Hva nå Einar Opsvik?*

37 *Nytt skogfinsk museum*

38 *Avsløring i ridesporten*

43 *Arbeidslivet tillitsvalgfordningen*

44 *Opprop – Gaza*

45 *Leder – Astrid Moen*

46 *Nytt fra Folkehøgskoleforbundet*

48 *Pedagogisk utviklingsprosjekt*

49 *Nytt fra Informasjonskontoret*

50 *Folkehøgskolerådet*

52 *Baksiden: Tekst/diktstafetten*

LEDER:

KRIG ER FORAKT FOR LIV

Verda rustar opp. Militære budsjett veks. Våpenindustrien går for full maskin. Det er som om vi har gløymt kva historia lærte oss: Krig øydelegg liv, samfunn og natur – og gjer verda farlegare for alle.

Olof Palme åtvara mot denne kursen. Han visste at fred blir bygd med nedrusting, ikkje med fleire våpen. Likevel er det nettopp våpen vi satsar på.

Krig er ikkje berre eit brotsverk mot menneske. Den er også ein klimakatastrofe. Utsleppa frå militær aktivitet er enorme, men halde unna FN sitt klimarekneskap. Vi tel kvar plastpose, men teier om miljøødeleggingane til krigen.

Vi har ikkje eit fredsdepartement, ingen fredsminister, intet fredsbudsjett. Ungdom lærer knapt at militærnekting finst. Ordet er i ferd med å forsvinne frå språket.

Dermed forsvinn også førestillinga om at ein kan seia nei.

Historia gir oss betre førebilete. Fridtjof Nansen redda millionar frå svolt og nød og var på mange måtar verdas samvit. Han sette menneskeverdet over nasjonal maktpolitikk. I 1922 fekk han Nobels fredspris for den store innsatsen sin for flyktningane etter første verdskrigen. Kvar er vår tids Nansen?

Det skumle er tilvenninga. Når opprusting blir normal, når fredsrørsla teier, sluttar vi å reagere. Vi blir passive tilskodarar til ei farleg utvikling.

Men håpet finst – om vi vel å ta det tilbake. Vi kan krevje at freden får sin eigen plass i politikken. Vi kan lære barn og ungdom at det finst eit nei til våpen. Vi kan stå opp mot ideen om at tryggleik

berre blir skapt med militærmakt.

Vi må minne verda om noko ho held på å gløyme: Fred er ikkje naivt. Det er nødvendig. Krig er ikkje uunngåeleg. Det er eit val. Og no er tida inne til å velja livet. Og til slutt ein metafor frå bibelen henta frå Jesaja 2:4 – der blir ein visjon beskri-ven om fred der nasjonar sluttar å føra krig og i staden bruker våpena sine til å skapa mat og liv: «Dei skal smi sverda om til plogskjer og spyda til vingardsknivar. Folk skal ikkje løfta sverd mot folk, og ikkje lenger lære seg å føra krig.» Dette verset er ein svært aktuell profeti i dag om ei tid med fred, der våpen blir omgjort til reiskapar for fredeleg arbeid.

Lukke til med det arbeidet også i folkehøgskolen!

Øyvind Krabberød

Etter snart 17 år som redaktør for Folkehøgskoleforbundet og magasinet Folkehøgskolen er det tid for nye kostar å tre inn. Det har vorte 82 utgaver og 4120 sider. Det starta i 2009, og eg må seia det har vore eit stort privilegium å få tillit til å løysa denne oppgåva i frilynt folkehøgskule. Målet har vore å setja dagsorden og spegla og kommentere aktiviteten i den frilynte folkehøgskulen og bore djupt i det ideologiske fundamentet vårt. Det har vore eit dugnadsprosjekt, og lite betaling til bidragstarene. Tusen takk for bidrag og støtte i prosessen. No ønskjer vi ny redaktør, Sonja Evang, hjarteleg velkommen og lukke til med nye innspel og vidareutvikling av magasinet

Takk for reisefølget!

TAKK
FOR
MEG:

Magasinet Folkehøgskolen kommer ut med fire årlige utgaver. Det legges også stadig ut aktuelt stoff på www.frilyntfolkehogskole.no

MAGASINET
FOLKEHØGSKOLEN

Folkehøgskolen gis ut av Folkehøgskoleforbundet og er organisasjonens talerør overfor medlemmer, ansatte i folkehøgskolen, politikere, pedagoger og læresteder.

Bladet skal sette dagsorden, speile og kommentere aktiviteten i frilynt folkehøgskole og i organisasjonen ved å bringe aktuelt pedagogisk, politisk og kulturelt stoff til inspirasjon og debatt.

Folkehøgskolen legges ut på bloggen frilyntfolkehogskole.no. Målet er å ha en vekselvirkning mellom blad og nett. Relevante blogginnlegg kan også tas inn i bladet.

Folkehøgskolen startet opp som Høgskolebladet i 1904 og er medlem av Fagpressen.

Magasinet redigeres etter Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakaten.

ROMANSKA BÄGAR

Inne i den väldiga romanska kyrkan trängdes turisterna
i halvmörkret.

Valv gapande bakom valv och ingen överblick.

Några ljuslägor fladdrade.

En ängel utan ansikte omfamnade mig

och viskade genom hela kroppen:

«Skäms inte för att du är människa, var stolt!

Inne i dig öppnar sig valv bakom valv oändligt.

Du blir aldrig färdig, och det är som det skall.»

Jag var blind av tårar

och föstes ut på den solsjudande piazzan

tillsammans med Mr och Mrs Jones, Herr Tanaka och

Signora Sabatini

och inne i dem alla öppnade sig valv bakom valv oändligt.

Tomas Tranströmer

INGE EIDSVÅG:

MED I RYGGRADEN

HUMANISME

Det er en kald og hustrig dag i mai, toget skjærer gjennom Mjøsbygdene mot Lillehammer. Jeg skal møte Inge Eidsvåg (78) – mannen som gjennom et langt liv har arbeidet med opplysning, formidling og eksistensiell tenkning.

Tekst og foto: Øyvind Krabberød

Inge henter meg på stasjonen og tar oss til hans kjære Nansenskolen, som har vært arbeidsplass i 47 år. Snitter er bestilt, og etter en jovial samtale med kokken viser han til et hjørnebord i matsalen – luftig over Mjøsa.

Hitterværingen har gjort en stor klassereise. Fra det lille fisker-småbruket i Eidsvågen gikk veien ut i verden – og han ble den eneste i søskenflokket som fikk høyere utdanning. Inge var nest yngst og mye syk som barn. – Jeg lå i kammerset og leste, men heime på småbruket var det arbeid som gjaldt. Der var det verken tradisjon eller økonomi til utdanning utover folkeskolen.

Men den lille gutten leste og var skolefink, og det var en lærer som sterkt anbefalte videre skolegang for Inge. Han søkte Fillan kommune om økonomisk støtte. Det ble innvilget, og så fulgte realskole og tre år på ærverdige Trondheim katedralskole – mens han fikk bo hos ei søster, som hadde hybelleilighet i byen.

På realskolen møtte han mange utfordringer, blant annet engelsk som nytt fag. De fleste andre i klassen hadde allerede hatt engelsk et par år på folkeskolen. Dessuten var bykulturen fremmed for småbrukersønnen, som var vokst opp med svartovn og parafinlampe.

NANSENSKOLEN

Etter artium var han i ett år folkeskolelærer i Glomfjord. Deretter ble det universitetsstudier med historie hovedfag; så tre år som lektor ved Ringve gymnas, før han ble ansatt som lærer ved Nansenskolen i 1978. Åtte år senere ble han rektor der.

– Det har vært et stort privilegium å arbeide ved Nansenskolen, faglig utfordrende og med stor grad av frihet. Og så mange flotte kolleger og spennende menneskemøter!

Men starten som rektor var ikke av det enkle slaget. Den 21. januar 1987, da Eidsvåg hadde vært på sitt første rektormøte i Trondheim – og nå besøkte sin mor på Hitra, fikk han om natta en telefon: Nansenskolen brant! En brann som gjorde store skader. Hovedbygningen, den ærverdige murvillaen fra 1918, ble sterkt skadet. Bibliotekets 13 000 bøker, verdifull kunst (70 – 80 malerier av blant andre Henrik Sørensen, Erik Werenskiöld og Arne Ekeland), flygeler og inventar ble ødelagt.

Eidsvåg forteller at dette selvfølgelig var et stort sjokk og et hardt slag, men med mye arbeid og god hjelp fikk de gjenreist bygningen. Det var gledelig å oppleve den store støtten skolen hadde i hele landet. Tidligere statsminister Einar Gerhardsen ga både bøker og et stort Werenskiöld-maleri av Fridtjof Nansen til skolen. Ett år senere var bygningen gjenreist.

Da jeg i løpet av samtalen spør Inge Eidsvåg om det er noen møter med mennesker som har satt spesielle spor hos ham – får jeg et lengre svar.

– Det var en elev, Berit, hun som tente på bygningen og som prøvde å brenne seg inne. Hun var en ensom sjel og hadde i mange år slitt med store personlige problemer. Ett år etter brannen feiret Nansenskolen sitt 50-års jubileum. Det skulle være en stor markering, med kong Olav som æresgjest. Om morgenen, da jeg kom ned til skolen, fikk jeg beskjed om at Berit ventet på meg. Hun hadde fått permisjon fra den institusjonen hun var for å reise til Lillehammer. Jeg møtte henne i peisestua i Gamlehuset. Berit ville gjerne se den gjenreiste bygningen, og hun var glad for at jeg ville møte henne. Vi satte oss ned og fikk en god samtale – faktisk! – før vi sa farvel til hverandre. At en slik tragedie kunne ende med et slikt møte var stort, også for meg. Da Berit døde noen år senere, testamenterte hun alt hun eide, blant annet to hus, til Nansenskolen. Hun gjorde altså opp for seg – og mer enn det.

Det er ikke bare en tilbakeskuende mann jeg møter – han ser også verdiene i moderniteten. – Men vi må ikke komme bort fra at det er de menneskelige møtene som er viktig. Det har vært en grunnholdning i livet mitt. Folkehøgskolen er en glimrende arena for gode møter. Vi må skape så mange møtesteder som mulig og verne om dem, postulerer vismannen.

EIDSVÅG OG TROEN

Det var åtte unger i søskenflokket på Hitra.

Tidig var det prest han ville bli. Og hos bestemoren, som bodde 50 meter unna, var han stadig i aksjon som forkynner. I loftstrappa, som tjente som prekestol, la han ut om synd og fortapelse. – Jeg opplevde i barndommen vekkelsemøter, som ga sterke inntrykk. Det var nok noe med det dramatiske og teatralle ved forkynnerrollen som appellerte. Dette lå i meg helt fram til konfirmasjonsalderen.

– Du nevner et sted den peruanskfødte amerikanske forfatteren Carlos Castaneda, som sier «døden er dens største av alle overraskelser – derfor sparer vi den stil slutt». Er du spent?

– Det er ikke dette jeg tenker mye på nå. Jeg gjorde det for noen år siden, og det resulterte i boka «Døden – livets følgesvenn». I dag tror jeg vel ikke at det skjer så mye etterpå, og jeg har et nøkternt forhold til livets avslutning.

– I en kronikk sier du at den største trusselen mot kristendommen er glemselen. Vi glemmer fortellingene om Jesus fordi vi heller vil høre om skattefri banksparing, oljeutvinning og den type ting ... – utdyp?

– Jeg er ikke medlem av statskirken, og ser på meg selv som agnostiker. Men de gamle bibelfortellingene har verdi og er viktige å ta vare på. Liknelsene er allmenne, de er sterke og har vist sin slitestyrke gjennom 2000 år. Jeg er redd for at de kan forvitne. Her har jeg vært totalt uenig med humanetikerne – jeg mener de innsnevrer humanisme-begrepet. Humanisme er en livsholdning – ikke et livssyn. Denne livsholdningen kan deles både av kristne og ikke-kristne. Kristian Schjelderup og Anders Wyller, Nansenskolen grunnleggere, var begge kristne, men de kalte skolen et

«humanistisk akademi». For dem handlet det om å verne om det menneskelige i mennesket, og her kan vi stå sammen uansett livssyn eller tro.

DIALOG – ET REDSKAP FOR FORSTÅELSE

Religionsdialog har vært viktig for Inge Eidsvåg – å se hva som skiller og hva som forener, i en god dialog. På nittitallet vokste det i denne atmosfæren fram det som etter hvert ble Nansen-prosjektene. I 1992 søkte de om økonomisk støtte til et stort religionsdialog-prosjekt, noe som ble innvilget. Det resulterte i rapporten *Felleskapsetikk i et flerkulturelt Norge* (1993). Represen-
tanter for alle de store religionene og livssynene i Norge hadde jevnlig samtaler på Nansenskolen for å finne fram til et felles etisk grunnlag for et flerkulturelt samliv.

Så kom OL på Lillehammer i 1994 – og krigen på Balkan. Lillehammer Olympic Aid samlet inn 71 millioner kroner, og Inge besøkte det krigsherjede Sarajevo i juli 1994 for å overbringe noen av midlene. Senere søkte Nansenskolen støtte til å starte et dialogarbeid med de krigførende partene. Det begynte høsten 1995 med 15 personer, bosniaker, serbere og kroater. De skulle være på skolen i tre måneder.

– Dette er noe av det vanskeligste jeg har vært med på. Krigen raste ennå i Bosnia, og disse menneskene – som var «fiender» – skulle nå leve og bo sammen på internatet. De ble rekruttert gjennom Røde Kors som potensielle framtidige ledere. Da de dro fra skolen, etter mange krevende uker, sa alle som en at dette måtte vi fortsette med. Så kom nye grupper. Steinar Bryn ble ansatt som prosjektleder, og han har gjort en fantastisk jobb. Det ble etter hvert startet opp 14 Nansen dialogsentre på Balkan, med støtte fra Utenriksdepartementet og flere organisasjoner. De drivende krefter var de som hadde møtt hverandre på kursene på Nansenskolen. Dette arbeidet har vist at dialog og forsoning er viktig – og det nytter. For freden må bygges nedenfra ikke ovenfra, sten på sten. Det er snakk om å skape tillit – og det tar tid, understreker Eidsvåg. Alternativet til et slikt møysommelig forsoningsarbeid er ofte krig.

Dialogarbeidet ved Nansenskolen og Steinar Bryn er flere ganger blitt foreslått til Nobels fredspris.

FORMIDLING

Å høre på et foredrag, et kåseri eller lese Inges bøker er en opplevelse. Her opplever en raskt at det er en mann som elsker å formidle og fortelle den gode historien. Inge Eidsvåg har rett og slett en formidlingsevne av de sjeldne – enten det er som lærer, foredragsholder, i radio eller som forfatter. Hele 15 bøker har det blitt på Cappelen Damm forlag, og han skriver fortsatt.

På kurs for nye lærere i Folkehøgskoleforbundets regi har han stadig bidratt. Og den voksne mannen slår gjennom nesten som en rockestjerne med sine analyser, fortellinger og milde vesen. Han når inn og berører. I folkehøgskolesammenheng har han ofte vært brukt som foredragsholder og som skribent her i magasinet.

På Nansenskolen har Inge Eidsvåg hatt kontor som emeritus helt til det siste. Nå har han ryddet ut, men bidrar stadig på skolen. De slipper ham nødig ut av sikte.

BØKENE

Inge Eidsvåg er en ivrig leser. – Jeg leser mest nytt, men akkurat nå er det Hamsun, om igjen. Ellers har jeg også i det siste hatt stor glede av den spanske forfatteren Javier Marias.

– Og du husker og finner tilbake til ting du har lest, det skjøner en når en leser ditt forfatterskap?

– Jeg har vært velsignet med en forholdsvis god hukommelse og assosiasjonsevne og kan spore bakover til ting jeg har lest.

Nobelprisvinneren i litteratur, poeten Tomas Tranströmer, som fikk prisen i 2011, er en favoritt. – Han kombinerer det fortettete språket med meningsfylde, og han skaper bilder som en ikke glemmer. Han er dessverre alt for lite lest her i landet.

Plutselig – med et rekesmørbrød på tallerkenen – går Inge inn i en annen verden. Han resiterer diktet «Romanske bågar» – uten manus. Et magisk øyeblikk som berører. – Dette diktet oppsummerer hele hans forfatterskap, sier Inge.

GANDHI

Ellers må vi innom Inge Eidsvågs interesse for Mahatma Gandhi. Han må kalles en Gandhi-kjenner – og Nansenskolen har Gandhis samlede verk på 100 bind, som nå fyller et eget skap.

– De kjøpte jeg inn for 30 år siden for 1500 kroner inkludert frakt, direkte fra India. Interessen for Gandhi har jeg hatt siden ungdommen. Vi har mye å lære av Gandhi i dag, både når det gjelder fredelig konfliktløsning og religiøs toleranse. Dessuten viste han oss betydningen av nøysomhet. «Det er nok ressurser i verden til å dekke alles behov, men ikke alles grådighet,» sa han. Når journalister spurte hva som var Gandhis budskap, svarte han: «Mitt liv er mitt budskap.» Gandhi levde som han lærte. Hans mest kjente utsagn er kanskje dette: «Det finnes ingen vei til fred – FRED er veien», avslutter Eidsvåg.

Vi går in for landing for noen fotos, Inge viser meg rundt på skolen. Noen berikende timer ble lagt igjen på Lillehammer og i minnet. Takk Inge!

PS: Anbefaler sterkt Inge Eidsvågs siste to bøker – I livets skole og Etterslått.

Musikk: Altetende – viser, klassisk og jazz.

Drømmereisemål: Heimsplassen – Hitra.

Smultronställe: Arbeidsrommet med bøker og skrivepult.

Ser på: En veldig fin utstilling på Galleri Zink i Lillehammer nå. Minneutstilling med billedkunstneren Vegard Stalsberg, som i 30 år var min gode kollega på Nansenskolen.

NOTERT

LESER KNAPT PÅ PAPIR

Grethe Fatima Syéd tror mange forfattere ikke har tatt innover seg hvor marginal litteraturen faktisk har blitt i dagens samfunn og utdanningssystem.

– I dag er man glad om elevene leser overhodet, sier hun.

Litteraturinteresse er ikke bare mangelvare blant elever – heller ikke lærerstudentene er særlig opptatt av bøker og litteratur lenger, slik Syéd opplever det. Selv underviser hun lærerstudenter i norsk litteratur ved Høgskulen på Vestlandet.

– Litteratur er ikke nyttig, mener de. Og det har de jo på mange måter rett i. Men på andre måter helt feil. Det kan ikke omsettes i målbare resultater, som er det mange navigerer etter, sier hun.

Klassekampen

VÅR TIDS STØRSTE UTFORDRING

Naturmangfoldloven er ett av våre viktigste verktøy for å ta vare på naturen. Når definisjonen av bærekraftig bruk i loven omtales som å ta sikte på å unngå vesentlig skade og ivareta økologiske funksjoner så langt det anses som rimelig, er det ikke rart at vi har mistet 79 kvadratmeter natur hvert minutt de siste fem årene.

NRK avdekket nylig saksbehandlingsfeil i 100 av de største arealinngrepene mellom 2017 og 2022. Mangelfulle fakta drukner i argumenter om arbeidsplasser og inntekter for kommunene. Byråkratene hevder lovverket er åpent for skjønn. Ja, lovverket åpner for å ta vare på natur om man vil.

Har det sneket seg inn en holdning om at vi må nøye oss med å ødelegge minst mulig? Og gradvis ødelegge naturgrunnlaget, bare litt saktere?

Lise Solbrækken Danielsen i Klassekampen

OM IBSEN OG DIKTERGASJE

I stortingsdebatten om hvorvidt Ibsen burde få diktergasje, uttalte presidenten selv at «Dersom det er sandt, hvad oplyste Mænd gennem alle Tidsaldrer have antaget, at en Nations Digtere høre til den Klasse af Arbeidere paa det aandelige Livs Felt, der mægtigen bidrage til at føre Nationen fremad til Civilisation og Forædling, følger det deraf med Nødvendighed, at det Folk, der eier saadanne Mænd i sin Midte maa omfatte dem med Velvillie og Taknemlighed og med Følelsen af at det staar i en Gjæld til dem, som paa en eller anden Maade bør betale.» Tenk om dagens politikere så på kunstnere på den måten! Da hadde vi sannelig ikke hatt den diskusjonen i dag om kunsten kan redde oss.

Trond Åm i Klassekampen

PA HJERTET

OM JEG KAN SETTE FINGEREN PÅ NÅR DET STARTET?

Den livsendrende hendelsen. Øyeblikket da jeg endelig fant meg selv igjen. Der jeg bare visste: Dette er meg.

Var det skolestilene, eller klassekameratene som sa «du kommer til å bli forfatter en dag»? Eller da jeg påbegynte den første romanen, den som fortsatt ligger i en skuff på badet – og får ligge der.

Kanskje var det da jeg trykket «publiser» på mitt første blogginnlegg. Eller da jeg holdt en tale og fikk høre at jeg «hadde det». Kanskje den første A-en i akademisk skriving. Eller da jeg fikk et innlegg på trykk i magasinet Folkehøgskolen.

Jeg rister på hodet. For jeg vet når det virkelig startet. Det var den dagen redaktøren spurte om jeg ville ha en spalte i bladet. En petit. Kort, personlig, om hva jeg ville. Jeg fikk til og med navngi den.

Det tente en gnist. Et ønske om å skrive. Skrive mer. Skrive best mulig. En sovende drøm våknet til liv. Plutselig var det jeg hadde skjøvet fra meg, mulig å tro på.

Det ble skrivekurs. Et manus tok form. Nettside. Instagram. To-siders oppslag i lokalavisa om forfatterspiren og den kommende romanen.

På årets folkehøgskoleuke fikk jeg høre at jeg satset høyt, og at fallhøyden var stor.

Jeg svarte som jeg alltid sier til elevene:

– For å utvikle oss må vi tørre å prøve.

– For å lykkes, må vi tørre å feile.

Hvordan kan jeg si det til dem, uten å etterleve det selv?

Når dette går i trykken, har tusenvis av folkehøgskoleelever begynt på «det beste året i sitt liv». Du kan være den redaktøren. Den som tenner en gnist. Den som skaper en livsendrende hendelse. For at noen skal lykkes, må de først få sjansen.

Det kan være lite for deg, men alt for en annen.

Takk Øyvind, for at du tente min gnist.

Kanskje derfor finnes romanmanuset *Det vi aldri sa*.

Om bokprosjektet lykkes eller ikke, er ikke det viktigste.

Det viktigste er at jeg prøver – og at jeg har funnet tilbake til meg selv. At jeg kan si: Dette er meg.

God pensjonisttilværelse!

Kristin Smith,

administrasjonsleder Ringerike fhs.

ALAIN DE BOTTON

– HVERDAGSFILOSOFI FOR HVERDAGSMENNESKER

Hvordan hadde folkehøgskolen sett ut om den ble startet opp i dag? Kanskje hadde vi løstrevet oss fra de fysiske rammene skoleslaget er bundet til i dag. Muligens hadde vi tenkt helt annerledes om læringsarenaer, om form, om innhold. Spør du den sveitsisk-britiske filosofen Alain de Botton, så hadde svaret gjerne vært «Livets skole».

Av Geir Leklem Ertzgaard

De Botton er ikke en tradisjonell akademiker, og han er heller ikke en tungtveiende filosof i klassisk forstand. Men han er en formidler som har fått millioner av mennesker til å reflektere over livet på en praktisk, lavterskel og samtidig tankevekkende måte.

HVERDAGSFILOSOFI – HVA ER DET?

Kanskje er det et uttrykk for tidsånden at de mest brukte pedagogiske inspirasjonskildene i dag ofte er statistikere som John Hattie. Hans forskning er tung, målstyrt og preget av tall. Men den kan neppe sies å være inspirerende, enkel og folkelig. Den passer inn i skjemaer og målrettet skoleutvikling. De Botton står i en helt annen ende av skalaen.

Han representerer en filosofi han selv – både i bøker og på hjemmesidene til *The School of Life* – omtaler som «philosophy of everyday life» – hverdagsfilosofi. En filosofi som kan plukkes opp i bestselgerhyllene på flyplasser: praktisk, nyttig, hverdagslig og til dels matnyttig.

Det er lett å undervurdere hverdagsfilosofien. Ordet kan klinge trivielt på norsk, nesten banalt. Men det er nettopp i det dagligdagse de fleste av oss lever. Og det er nettopp her folkehøgskolen begynner seg – i hverdagen, i fellesskapet,

i måltidene, i samtalene, i turene og i øyeblikkene mellom aktivitetene.

RELEVANS FOR FOLKEHØGSKOLEN

Det er ikke uten grunn at *The School of Life* treffer en nerve som minner om folkehøgskolens egen. Vi driver også med praktisk livs-hjelp. Vi forsøker å gjøre unge mennesker skikket til (voksen)livet. Vi ønsker å gi erfaringer, refleksjoner og innsikter som hjelper dem å leve et rikere, mer meningsfullt og mer selvstendig liv.

I dag ser vi en tydelig samfunnstrend: vektleggingen av livsmestring, psykisk helse og personlig utvikling. Folkehøgskolen blir ofte nevnt i denne sammenhengen. Når Storting og regjering diskuterer folkehøgskolens plass i utdannings-systemet, er nettopp dette ofte et av argumentene: vi bidrar til unges mentale helse, vi gir dem fellesskap og vi styrker deres personlige utvikling, bidra til mangfold, mestring og aktivt medborgerskap.

De Botton har gått i samme retning. Han har bygd opp en hel organisasjon – The School of Life – som tilbyr kurs, bøker, filmer, samtaler og verktøy for å hjelpe folk å mestre livet.

BIOGRAFI OG FORFATTERSKAP

Alain de Botton ble født i Zürich i 1969 og flyttet som barn til Storbritannia. Han studerte historie og filosofi på eliteuniversiteter, men valgte en vei som formidler fremfor akademiker. Han skriver essayistisk, lett og tilgjengelig. Språket hans er like mye litterært som filosofisk.

Han slo gjennom med boken *Essays in Love*. Den blandet skjønnlitterær fortelling med refleksjoner om kjærlighetens natur. Senere har han skrevet om reiser (*The Art of Travel*), om arkitektur (*The Architecture of Happiness*), om arbeid

(*The Pleasures and Sorrows of Work*), om religion (*Religion for Atheists*) og om hverdagslivets små og store utfordringer.

I Norge har Humanist forlag, nabo til Folkehøgskolekontoret i Brugata 19, utgitt *Livets skole*. Det er ikke tilfeldig: de Botton skriver ofte for et publikum som er sekulært, men som likevel søker mening, ritualer og fellesskap.

Selv har jeg hatt stor glede av å bruke *Kunsten å reise* i undervisning. Den minner oss om at reisen ikke bare handler om destinasjoner, men om blikket vi har med oss. Hvor ofte opplever ikke vi i folkehøgskolen at elevene våre får like sterke minner fra bussturen, fra fellesmåltidene og fra små øyeblikk – som fra de store, planlagte høydepunktene?

HVA ER LIVETS SKOLE?

De Bottons mest kjente prosjekt er *The School of Life* eller «Livets skole». Det startet som et fysisk sted i London i 2008, men har i dag blitt et globalt fenomen med filialer, bøker, podkaster, kurs og digitale ressurser.

På sin egen hjemmeside beskriver de seg slik (min oversettelse): «The School of Life er til for å hjelpe deg å lære, heles og vokse. Vi har viet oss til å gi deg ro, selvinnsikt, bedre relasjoner, dypere vennskap, større effektivitet i arbeidslivet og mer tilfredsstillende fritid. Dette gjør vi gjennom artikler, bøker, en app, podkaster, filmer, terapeutiske tjenester og tilbud til arbeidslivet.»

Kjerneordene er: ro, selvinnsikt, bedre relasjoner, dypere vennskap, effektivitet og tilfredsstillende.

Som de selv skriver: «We are a passionate group of people on a mission to bring about healing, growth, calm and self-understanding. We derive our ideas from

psychology, psychotherapy, philosophy, art and culture. As our name – The School of Life – suggests, we are here to teach people how life can be lived and what can make it truly worthwhile, effective and fulfilling.»

Det handler om emosjonell utdannelse, selvinnsikt og personlig modning.

KOMMERSIELL ELLER FOLKELIG?

Vi forbinder vanligvis ikke franchises og kommersialisering med folkehøgskolepedagogikken eller dannelsesprosjektene våre. Vi driver ikke med merkevarebygging på samme måte. Men de Botton har valgt denne veien. *The School of Life* har

blitt en merkevare, med kurs i mange storbyer, bøker i store opplag og foredrag på YouTube med millioner av visninger.

Kanskje utfordrer det oss. Kanskje er det provoserende. Noen frykter franchiseifisering og kommersialisering av folkehøgskoleideen. Men spørsmålet er interessant: helliger målet metoden? Ville det egentlig være så galt om noen tjente penger på å drive folkehøgskole? Loven tillater det ikke i dag, men tanken er ikke ueffen: Kunne det finnes en hybrid mellom folkelig dannelsesprosjekt og en kommersiell modell? Til orientering: For meg er det en gruekkende tanke – men tider forandrer seg, og det samme gjør rammene vi

arbeider og lever under.

RITUALER, KJÆRLIGHET OG REISER

Et gjennomgående trekk hos de Botton er at han tar opp temaer vi alle kjenner igjen, men behandler dem på en uvanlig måte.

Kjærlighet: I *The Course of Love* skriver han om parforholdets utfordringer. Ikke som en selvhjelpsbok, men som en blanding av roman og refleksjon. Han minner oss om at kjærlighet ikke bare er forelskelse, men også arbeid, kompromiss og sårbarhet.

Religion: I *Religion for Atheists* argumenterer han for at sekulære mennesker kan lære mye av religionenes tradisjoner – særlig når det gjelder ritualer, fellesskap og symboler. Han er ateist, men han ser verdien av gudstjenester, salmer og seremonier. Også folkehøgskolen står i denne spenningen: vi er ikke en kirke, men vi har morgensamlinger, ritualer og felles markeringer. Mens de kristne folkehøgskolene alltid har åpnet opp for og gitt rom for ritualene forankret i tro, vil de Bottons råd være: Slipp til ritualene fordi mennesker trenger de.

Reiser: I *The Art of Travel* minner han oss om at reisen først og fremst er en indre opplevelse. Mange av oss kjenner til skuffelsen: vi reiser til et *berømt* sted, men opplever det ikke slik vi hadde sett for oss. De Botton utfordrer oss til å se like mye etter innsikt i den anonyme flyplassen som i den eksotiske jungelen.

FILOSOFI SOM VERKTØY

Hva gjør de Botton relevant for folkehøgskolen? Jo, fordi han minner oss om at filosofi ikke trenger å være abstrakt. Den kan være praktisk. Den kan brukes til å snakke med elever om hvordan de kan håndtere sorg, kjærlighet, frykt, vennskap, reiser og arbeid.

I *The Consolations of Philosophy* bruker han filosofer som Sokrates, Montaigne og Nietzsche til å vise hvordan gamle tanker kan hjelpe oss i dag. Han trekker linjer fra teorien til hverdagslivet. Det er noe vi som lærere og veiledere i folkehøgskolen kan hente mye inspirasjon fra.

DET ER LETT Å UNDERVURDERE HVERDAGSFILOSOFIEN

HAN ER ATEIST, MEN HAN SER VERDIEN AV GUDSTJENESTER, SALMER OG SEREMONIER

FOLKEHØGSKOLEN OG LIVETS SKOLE – BERØRINGSPUNKTER

La oss tenke oss en parallell: Hva gjør vi i folkehøgskolen?

- Vi tilbyr et år som gir ro, selvinnsikt og vennskap.
- Vi bruker fellesskap og samtale som verktøy for å skape personlig utvikling.
- Vi legger vekt på erfaring, reise, praktisk læring og refleksjon.
- Vi hjelper unge mennesker å forberede seg på livet, ikke bare på arbeidslivet.

Er ikke dette nesten en beskrivelse av The School of Life?

Forskjellen er at vi har røtter i en nordisk danningstradisjon og i en lovregulert ramme. De Botton driver på kommersiell basis. Men nerven er ikke så ulik. Men mens «The School of Life» ser på seg selv som terapeutiske, skal folkehøgskolen nettopp *ikke* være en behandlende institusjon. Det har vi andre areaner for.

OPPSUMMERING

Alain de Botton representerer en hverdagsfilosofi som ikke er tung, men som treffer mennesker i vår tid. Han tar filosofien ned på bakken, til flyplassen, til kjøkkenbordet, til hotellrommet, til kjærlighetsforholdet.

For folkehøgskolen er han en påminnelse om at vår dannelsingsoppgave ikke bare handler om store idealer, men om små, konkrete verktøy. Hvordan vi kan hjelpe unge mennesker til å leve gode liv.

Kanskje er det nettopp derfor de Botton er en så relevant inspirasjonskilde for oss: fordi han minner oss om at filosofi og pedagogikk først og fremst er til for mennesket – i hverdagen, i relasjonene, i det vanlige livet.

ALAIN DE BOTTON

Født: 1969, Zürich, Sveits. Bakgrunn: Sveitsisk-britisk filosof, essayist og formidler.

Studerte historie og filosofi ved Cambridge og King's College, London.

Kjent for: Å gjøre filosofi tilgjengelig i hverdagen – omtaler sitt prosjekt som *philosophy of everyday life*.

Bøker (utvalg):

- Essays in Love (1993)
- The Consolations of Philosophy (2000)
- The Art of Travel (2002)
- The Architecture of Happiness (2006)
- Religion for Atheists (2012)
- The Course of Love (2016)
- The School of Life: Grunnlagt i 2008 i London. I dag en internasjonal organisasjon som tilbyr bøker, kurs, videoer og verktøy for emosjonell utdannelse, selvinnsikt og personlig utvikling.

På norsk: Flere bøker, bl.a. Kunsten å reise, Kjærlighetens filosofi og Religion for ateister.

Foto: alaindebutton.com/bildearkiv

INGER: PSYKOLOGILÆRER I FOLKEHØGSKOLEN

STARTEN

I januar var det ti år siden jeg ble lærer i folkehøgskolen. Jeg hadde ingen undervisningserfaring og hadde ikke gått på folkehøgskole selv. Jeg husker hvordan knærne skalv mens jeg underviste for første gang. Faget var velkjent, men undervisning og ikke minst skoleslaget var helt nytt for meg. Læringskurven var like bratt og kronglete som den var utfordrende og spennende. Ennå kan jeg kjenne på en kriblende spenning hver høst når jeg står framfor et nytt kull med psykologielever. Jeg skjelder ikke i knærne lenger, men jeg vet at mange spennende og noen krevende stunder venter på meg. Så hvordan kan jeg beskrive min pedagogiske hverdag i dette unike og fantastiske skoleslaget?

PSYKOLOGI – ET YPPERLIG FOLKEHØGSKOLEFAG

Psykologi er ikke det vanligste faget i folkehøgskolen, men etter min erfaring er det veldig godt egnet. I hverdagen kan jeg føle meg som en enslig teoretiker blant kreative sjeler. Men, som jeg forteller elevene ved skolestart, er det å være kreativ, tørre å tenke nytt og kunne stille nye spørsmål helt grunnleggende for all forskning og læring, uansett fagretning.

Enkelt sagt er psykologi studiet om hvordan vi tenker, føler og handler i ulike situasjoner. Psykologi handler med andre ord om deg selv, de rundt deg, omgivelsene, og hvordan vi gjensidig påvirker hverandre. På folkehøgskolen møtes unge mennesker i en liten periode av livet når mange er på søken etter svar på spørsmål som «hvem er jeg?», «hva er viktig for meg?» og «hva skal jeg gjøre videre?» Å være elev på psykologilinjen innebærer ikke bare å lære teori, men faget gir stort rom for refleksjoner og diskusjoner, støttet av forskning.

PEDAGOGISKE UTFORDRINGER

Jeg fant tidlig ut at jeg måtte tilpasse meg skoleslaget. Det innebar en spagat som fortsatt er en del av hverdagen. Elevene kommer til skolen med et ønske om å lære mest mulig av faget, samtidig som de har lyst på en pause fra tradisjonell skole og det harde arbeidet de har lagt ned siden grunnskolen. Hvordan kan jeg formidle et teorifag på en spennende og lærerik måte, uten en følelse av at en like godt kunne vært på universitetet eller tilbake på videregående?

Jakten etter ideer og vinklinger for mer kreativ formidling, tilpasset elevenes forventninger, er spennende og utfordrende. Psykologi er et teoritungt fag som lett kan kollapse til presentasjoner av teorier og forskningsresultat fra litteraturen. Jeg har erfart at det kan være mye å vinne på å følge med på nyhetsbildet og ikke minst på sosiale medier. Jeg er alltid på jakt etter aktuelle

saker som er lette å relatere seg til, og som kan føre til diskusjoner som føles relevante for elevene.

Den aller viktigste inspirasjonen til undervisningsopplegg er elevene selv. Jeg elsker å snakke med elevene mine og går sjelden ut av klasserommet i pausene. Jeg prøver så godt jeg kan å lære om hva som opptar dem for tiden.

INTERESSEKARTLEGGING OG PASSELIG NIVÅ PÅ UNDERVISNINGEN

En annen spagat er å formidle kunnskap og arrangere læringsaktiviteter på et nivå som passer alle elevene. Hvert år starter med en interessekartlegging hvor elevene får fortelle om sine forventninger til skoleåret, hvordan de lærer best og hvilke tema de ønsker å jobbe med.

Psykologi som vitenskapelig retning er som regel ikke så vanskelig å forstå i seg selv, samtidig er det et omfattende fag med store lærebøker og mange vitenskapelige artikler. En hovedutfordring ved faget ligger i å samle kunnskap på en vitenskapelig måte – nøytralt og komplett, med bevissthet rundt hvordan fordommer, forutanelser og metodevalg kan farge resultatene og tolkningen av dem. Hvert år får elevene prøve seg som aksjonsforskere, noe som gir et lite innblikk i forskningsprosessen.

Med forholdsvis store klasser er den faglige spredningen ofte stor. Interesser og bakgrunn variere mye. Klassene varierer fra år til år, fra at nesten ingen har hatt psykologi på videregående, til at nesten halvparten har hatt det. Det skjer lett at noen opplever fagstoffet som forenklet og for lite, mens andre synes det blir for tungt og for mye fagterminologi. Jeg prøver å bruke godt norsk språk og fagterminologi, og er hele tiden på jakt etter å bli enda bedre i å forenkle og tydeliggjøre formidlingen. Elevene står også fritt til å velge nivå på litteraturen de leser. De kan velge mellom lærebøker fra videregående til universitetsnivå, og mellom populærvitenskapelige tekster og forskningsartikler.

KULTURPSYKOLOGI OG STUDIETUR TIL JAPAN

Det store høydepunktet for psykologielevne er studieturen til Japan. Faglig knytter vi turen til kryss-kulturell psykologi, med særlig søkelys på kognitive prosesser på kryss av vestlige og øst-asiatiske kulturer. Visste du at forskning har vist signifikante forskjeller mellom hvilke deler av hjernen som aktiveres når man studerer et maleri? Vestlige betraktere vil typisk fokusere på objektet i bildet, som for eksempel et dyr eller et menneske, mens østasiatiske betraktere i større grad tar inn hele bildet. Dette kan knyttes til hvordan individet står sentralt i vestlige kulturer, mens øst-asiatiske kulturer er mer opptatte av fellesskapet, det kollektive, og at alle ting henger sammen med hverandre. I Tokyo får elevene se med egne øyne hvordan innbyggerne i verdens største by organiserer seg imponerende sømløst. På besøk til den norske ambassaden og Sjømatrådet har vi fått lære mer om det japanske samfunnet sett med norske øyne, og om samhandling mellom norske og japanske myndigheter og næringsliv.

Før studieturen får klassen besøk av en lærer som underviser i japansk språk, kultur og samfunn. Det arbeides med lærestoff knyttet til undervisningstemaet og landet vi skal besøke. Studentene får oppgaver som skal besvares underveis. Oppgavene fokuserer på kulturelle forskjeller som blir godt synlige når vi besøker landet, og som vi reflekterer over sammen etter studieturen.

INSPIRASJON FRA ANDRE

Vi er heldige med beliggenhet i Bergen, og prøver å komme oss ut av huset så ofte som mulig. Vi har tilgang til organisasjoner, forskningsinstitusjoner og et stort offentlig tilbud. Byens Hovedbibliotek og Litteraturhus arrangerer foredrag med forskere og andre bidragsytere, ofte om tema som engasjerer vår klasse. Da er det fint både for elevene og læreren å ta seg en bytur med faglig og samfunnsaktuelt påfyll. Vi har tidligere samarbeidet med forskningsinstituttet NORCE og tilegnet oss aksjonsforskning som lærings- og forskningsform. Vi besøker også Universitetet i Bergen, der elevene får informasjon om studietilbudene og livet som student. Blant annet får de møte tidligere elever fra linjen som er i gang med ulike studier i byen.

FOKUS PÅ KLASSEMILJØ

Mitt viktigste fokus som linjelærer er å skape trygge relasjoner mellom elevene. Uten ytre krav som prøver og eksamener er indre motivasjon og et godt læringsmiljø ekstra viktig for at elevene skal få et faglig utbytte gjennom skoleåret. Dette er kanskje særlig viktig for et teorifag som psykologi, hvor det kan bli mye passiv læring.

Kullenes størrelser har fram til i år variert fra 18 til 39. Det kan være krevende å tilfredsstille mange ulike forventninger samtidig, på den annen side har det vist seg at en stor og mangfoldig klasse kan skape spennende dynamikk. Det kan være lett å få til gode gruppediskusjoner, med varierte innfallsvinkler på tema som diskuteres. Det dannes sjelden en enkelt gruppenorm i en stor klasse, det kan heller oppstå grupperinger med vidt forskjellige syn. Samtidig har vi alltid klart å skape en felles klasseidentitet, som ofte kan være veldig sterk. De første ukene i skoleåret er ofte viktige i så måte.

**JEG FANT TIDLIG UT AT JEG MÅTTE
TILPASSE MEG SKOLESLAGET**

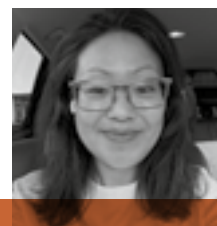

INGEN KJEDELIG DAG

Etter ti år i folkehøgskolen har jeg lært at noen av de viktigste egenskapene jeg trenger i jobben er tålmodighet, kreativitet, fleksibilitet og ikke minst et godt humør. Om jeg ikke alltid er like sikker på det jeg gjør, har jeg erfart at så lenge jeg formidler trygghet, kjenner elevene fort det samme. Da kan vi komme langt sammen, også i situasjoner som virket uoverkommelige i starten. Alle årskull har sine egen dynamikk, og noen år er tøffere enn andre, men det går nesten ikke en dag hvor jeg ikke føler at jeg har lært noe av elevene.

Det å være lærer i folkehøgskolen innebærer en evig læringsprosess i hvordan faget best formidles, og hvordan bli en enda bedre lærer, støttespiller og medmenneske. Jeg har for lengst innsett at jeg aldri vil bli ferdig utlært, men heldige meg som har et sett av «evig» unge mennesker som jeg kan lære av hvert eneste år!

Av Inger Olin Oppedal,
lærer Fana folkehøgskule

Inger Olin Oppedal

Inger Olin Oppedal er linjelederen for Psykologi. Hun er vokst opp i Måløy i Sogn og Fjordane og er veldig glad sjøen og naturen på Vestlandet. Når skoledagen er over arrangerer hun gjerne en runde i «FanaQuizen», hobbyaktiviteter, eller har samtaler med elever. Å kunne formidle fagkunnskap og ha god elevkontakt uten karakterpress er det hun liker aller best med jobben sin.

Fana fhs.

LANDSMØTET PÅ KARMØY FOLKEHØGSKULE:

ASTRID MOEN VALGT TIL NY LEDER

Det ble et spennende valg av ny leder for Folkehøgskoleforbundet - siste dag av landsmøtet, 26. til 28. mai ved Karmøy folkehøgskule. Astrid Moen, assisterende rektor ved Sund fhs og Ronnie MAG Larsen, filmlærer på Follo fhs og inspektør ved Buskerud fhs var innstilt av valgnemnda. Det ble et tett oppgjør hvor de 42 delegatene gikk inn for Astrid Moen – 24 mot 18 stemmer. (Les eget intervju med Astrid.)

Valgnemnda bestående av Birgitte Kaufmann Olsen, Silvia van Hesik Førde og Fredrik Møller-Hansen hadde gjort et grundig arbeid og hadde intervjuer med fire aktuelle lederkandidater i forkant.

Ronnie MAG Larsen valgte å si ja til å fortsette i styret.

Kjetil Hallre, Marianne Amundsen, Line Cecilie Tirslaug og Aina Nesse gikk ut av styret og ble takket av for flott innsats.

Det nye styret består av: Frida Isungset (Sogndal), Ronnie MAG Larsen (Follo), Mariann Aaland (Buskerud) og Jonatan Rask (Nordiska).

Valgte vararepresentanter: 1. Inger Olin Oppedal (Fana), 2. Bendik Nikolai Guldbrandsen (Karmøy), 3. Gøril Fauske (Ringerike).

Bare 21 skoler var representert på landsmøte – det er altfor svakt – og virkelig et tankekors. Her har styret en viktig oppgave foran seg.

Uvalg for praktisk personale og Lærerutvalget ble vedtatt oppløst på grunn av manglende aktivitet. Det ble foreslått å utvide skoleutviklingsvalget fra 2 til 3 medlemmer, noe som ble enstemmig vedtatt.

Valg av utvalg:

Skoleutviklingsutvalget:

Kristine Rønning, Seljord fhs.

Anethe Alfsvåg, Romerike fhs.

Kristin Smith, Ringerike fhs.

Valgnemnd:

Helge Hammersland, Karmøy fhs.

Kathrine Vaslestad Lona, Namdals fhs.

Marianne Amundsen, Agder fhs.

Kristin Opsum Hollingsworth, Voss fhs.

NOTERT

DEN LIVSVIKTIGE SATIREN

Satiren må framleis ha ein heim, ti år etter attentatet trengs det nytenkning i Charlie Hebdo.

Tiårsminnet for åtakinget på Charlie Hebdo viser kva som samlar og splittar fransk kultur i dag. Jau ein feirar kunsten som uttrykkjer det useielege og rokkar ved maktrelasjonane, og framhevar den stolte franske tradisjonen for politisk satireteikning sidan opplysningstida. Jau ein insisterar på at alle samla står bak ytringsfriheten. Jau, ein seier klårt og tydeleg at det barbarisk å møte kritikk og satire med vald.

Så lever alle men-setningane både i bakhovudet og som pro-testar: Men er det kunst? Men der det akseptabelt? Men er det naudsynt? Men treng ein krenke folk? Men folk må få reagere på hån? Men er det ikkje farleg å halde på slik?

..... Vi får tru at Charlie Hebdo framleis vil gje viktige tilskot til å ryste ålmenta, så folk må få drøfte ytringsfriheten. Den dagen vi sluttar å drøfte ytringsfriheten, har vi han ikkje lenger.

Bjørn K. Nicolaysen i Dag og Tid

TIL SISTE MAGEDRAG

Uvaner kaller vi dem – tobakk, alkohol, hvitt sukker, fritert mat, seine kvelder, sedate dager. Helst skal de ryddes ut av livet så kjapt som råd, heiet fram av helsemyndighetene og livsstilprofiler. Iblant klarer vi å vinne over den skammelige uvanen, og får innpass i de reine og flinkes rekker. Ikke sjelden er vår gamle karakterbrist nå forvandlet til en beinhard moralisme. «Jeg skjønner ikke hva jeg holdt på med», sier vi hoderystende om vårt gamle jeg, og kaster megetsigende blikk på dem i vår omkrets som ikke har tatt til fornuft...

... Man skal være hardhudet for ikke å leve i en permanent tilstand av dårlig samvittighet der man betrakter seg selv som et spareprosjekt. Det gjelder å ikke bruke opp kroppen, men holde seg unna alle nedbrytende aktiviteter til man jogger inn på aldershjemmet i friskt trav. *You made it!*

Elise Einterthun i Klassekampen

LANDSMØTET PÅ KARMØY FOLKEHØGSKULE:

FRIHET I FELLESSKAP – FOLKEHØGSKOLENS RELEVANS I EN UROLIG TID

VAR SATT SOM OVERSKRIFT FOR LANDSMØTET.

Vertsskolen Karmøy folkehøgskule feirer sitt 150-års jubileum i år. Det er en påminning om at folkehøgskolen i mer enn 150 år i Norge har hatt relevans i samtida som en viktig aktør i det pedagogiske landskapet. Skoleslaget har evna å omstille seg i tråd med de utfordringene og den tidsånd som har prega de ulike epokene.

Det var Gudmund Hernes (84) som åpna møtet tirsdag 26. mai – som kveiktaler. Hernes har bak seg ei lang karriere som professor og politiker. Han er særlig kjent for Reform 94 og Reform 97, der han blant annet har formulert den overordna delen av læreplan for norsk skole. Han kom svært godt forberedt og serverte glitrende analyser. Han kunne sin Grundtvig og postulerte at den mannen er like relevant i dag som da han levde – han gikk inn i sin tid og forandret den, sa Hernes. Han framsnakket forståelig og praktisk kunnskap og mente at skjult kunnskap gjør oss dummere. Han snakket om nødvendigheten av deltakelse i demokratiet – og at dette måtte trenes på, og avsluttet med følgende statement: «Å lære er å bli en annen, og folkehøgskolen er relevant når ungdom skal bli noe annet».

LEDERS TALE

Einar Opsvik holdt en lang og grundig avskjedstale som høstet varm applaus. Han var opptatt av at folkehøgskolen bør være en demokratiet motstandsbevegelse – og at vi må levere på demokratisk dannelse. Som Grundtvigs begrep om åndens skapertime må vi i folkehøgskolen ha en oppvåkning av åndsliv ikke bare militær opprustning som mange etterlyser i disse dager, sa Opsvik.

Spørsmål og undring må erstatte svar og fakta av hva vi er som kultur. Hvilke verdier dyrker vi? Hva er vår historie? Hvordan ivaretar vi demokratiet? Hvilket ansvar har den enkelte? Hva er vårt nasjonale særpreg, spurte Opsvik retorisk. (En forkortet utgave av talen i forrige utgave av magasinet)

Etter et landsmøte uten de store debatter steg temperaturen betraktelig med programposten *Speakers corner*. Hele ti engasjerte innlegg med en variert temavifte fikk vi – blant annet: bortfall av studiepoeng, et bærekraftvedtak som ikke blir fulgt opp, sterk anbefaling om å delta på Fhs-uka, kritikk av ny opptaksdato, etikk rundt bruk av KI/AI og om framtida for stipendiatordningen.

Avgående forbundsleder holdt en framoverlent tale til forsamlingen. Vi skal og må levere på det folkelige opplysningsprosjektet – var meldingen fra Einar Opsvik.

Forsamlingen ga Einar Opsvik en varm og lang applaus etter talen.

Staben ved Karmøy folkehøgskule var et virkelig godt vertsskap.

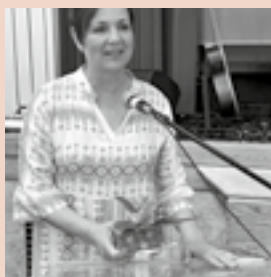
Kveiktaler Gudmund Hernes (84) leverte frå øverste hylle under sin tale i starten av landsmøtet. «Grundtvig er stadig relevant – han gikk inn i sin tid og forandret den», sa Hernes.

Engasjerte damer i god passiar – f.v. Anethe Alfsvåg, Haldis Brubæk og Astrid Moen.

Haldis Brubæk, rektor på Romerike fhs. manet forsamlingen til å våkne opp og melde seg på Folkehøgskoleuka – og det hjalp!

Leder i Folkehøgskolerådet, Anne Tingelstad Wøien, ble takket for svært godt arbeid i forbindelse med ny lov – under landsmøtemiddagen.

Flott aktivitet under speakers corner – med korte innlegg: Her Hanne Vilja Sagmo – rektor ved Namdals folkehøgskole.

Speakers corner: Martin Buch Larsen frå Sogndal folkehøgskule kom med en sterk appell om å våkne i miljøarbeidet ved skolene.

Styret i Folkehøgskoleforbundet ble takket for innsatsen ved åpningen av landsmøtet. F.v. Kjetil Hallre, Frida Isungset, Marianne Amundsen, Ronnie MAG Larsen, Aina Nesse, Mariann Aaland og Line Cecilie Tirslaug.

Generalsekretær, Angelina Christiansen, hadde det travelt under valget av ny leder.

Ronnie MAG Larsen, nestleder i Folkehøgskoleforbundet – tapte knepent valget til ny forbundsleder. Han sa ja til å fortsette i styret.

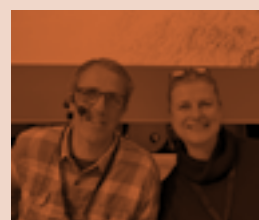
Terje Garvik, leder i Seniorlaget gjennom mange år, ble takket for innsatsen under festmiddagen.

Det synges på landsmøtet – pianisten Einar Opsvik leder an.

Helge Hammersland fra lokallaget ved Karmøy fhs. – holdt forsamlingen orientert om programmet og leverte lun humor og musikalske bidrag.

Flinke møteledere: Kari Cecilie Wedum Barman – Oslofjord fhs. og Lars Haukom – Voss fhs.

LANDSMØTET

Folkehøgskoleforbundets landsmøte, som avholdes hvert andre år, er en viktig møteplass for frilynt folkehøgskole. Her legges premisene for arbeidet for å skape en relevant og levedyktig frilynt folkehøgskole. Det er utrolig viktig med lokallag og ledere i folkehøgskolen som slutter opp om Folkehøgskoleforbundet. Det var bare seks rektorer tilstede på landsmøtet, det må det gjøres noe med!

Vertskapet ved Karmøy Folkehøgskule sto for en flott ramme rundt Folkehøgskoleforbundets landsmøte. Med god mat og flott utfukt, kveldsarrangement og festmiddag var stemningen god hele veien – tusen takk!

På landsmøtet: Øyvind Krabberød

NY LEDER I FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET:

BLI KJENT MED ASTRID MOEN

Hvor lenge har du arbeidet i folkehøgskolen?

– Jeg ble ansatt som assisterende rektor (og lærer i 20%) ved Sund folkehøgskole sommeren 2009. Jeg har dermed arbeidet i folkehøgskolen i 16 år, med et pauseår i 2019-2020 da jeg var internasjonal valgobservatør. Jeg hadde også permisjon fra Sund skoleåret 2023-2024. Da var jeg rektorvikar på Svalbard folkehøgskole.

Hvorfor vil du jobbe i og for folkehøgskolen?

– Jeg brenner for folkehøgskolen og det skoleslaget kan bidra med for unge voksne. Jeg har stor tro på pedagogikken, at vi kan møte ungdommene som den de er og at vi kan lære dem om livet, og gi dem allmenndanning uten at de trenger å stresse med karakterer og eksamen. Det er en gave både for ansatte og for elever å kunne møtes på denne måten, i et fellesskap der vi sammen kan utforske og veilede gjennom ulike fag i folkehøgskolen.

– Folkehøgskolen er et supplement til et utdanningsløp som for svært mange oppleves som krevende og masete. Folkehøgskolen gir tid og rom for dybde, ro og kunnskap som ikke kan pugges, men som må erfares. Jeg er stolt og glad over å kunne jobbe i dette fantastiske skoleslaget.

– Folkehøgskolen kan bidra inn i samfunnet med å gi elevene økt demokratisk selvtilitt. Skoleslaget er unikt, det er ingen andre skoleslag som kommer så tett på elevene. Vi gir dem mot, styrke og kunnskap til å bli aktive i samfunnet. Dette brenner jeg for.

Hvorfor vil du bli leder i frilynt folkehøgskole – Folkehøgskoleforbundet?

– Folkehøgskolen går gjennom en vanskelig periode når det gjelder elevrekruttering. Mens noen skoler fylles opp, er det mange skoler som har for få søkere. Samtidig får vi en ny folkehøgskolelov der det blir understreket at folkehøgskolen er en viktig bidragsyter i samfunnet, både når

det gjelder demokratisk bevissthet og pedagogisk utvikling. Det viser seg også i undersøkelser som blir gjort at det er altfor få som kjenner til folkehøgskolen og det vi står for. Dette er frustrerende, samtidig som det gir en mulighet til å løfte folkehøgskolens betydning og mulighet inn i samfunnsdebatten.

– Som leder av Folkehøgskoleforbundet vil jeg jobbe internt i skoleslaget, men det er også viktig å jobbe utadrettet – å bli en aktuell stemme i samfunnsdebatten. Vi må bli tydeligere og vi må være mer til stede når aktuelle saker debatteres. Her tror jeg vi har en mulighet som jeg ønsker å benytte.

Hva vil du gjøre for å få mer aktivitet på grasrota – i lokallagene?

– Det er lett å forstå at når det er knapt med ressurser så er det vanskelig å sette av tid til arbeid med det som ikke berører skolene direkte. Samtidig er det viktig at vi har et felles engasjement og at vi står samlet for å utvikle og bygge skoleslaget videre.

– Folkehøgskoleforbundet er viktigere enn på lang tid. Vi må i størst mulig grad stå samlet og samarbeide om å jobbe for skoleslaget og den ideologien vi er alene om å bidra med inn i det norske samfunnet. Mer aktivitet på grasrota skapes ved mer informasjon, inspirasjon og menneskemøter. Jeg vil reise rundt på folkehøgskolene for å informere og bli informert – og forsøke å engasjere til lokal aktivitet.

– Jeg vil også fremme medlemsfordelene av å bli medlem i Folkehøgskoleforbundet. Er alle klar over kurstillbud, mulighet for engasjement i lønns- og arbeidsforhold og at vi har gunstige forsikringsavtaler?

Hvilke to hovedoppgaver ser du for Folkehøgskoleforbundet de kommende år?

– Den første hovedoppgaven blir å arbeide med den nye folkehøgskoleloven og forskrift, og finne ut hvordan vi skal jobbe med dette på skolene. Den nye lederen av Folkehøgskoleforbundet går rett inn som ny leder av rådet, og der blir dette et viktig arbeid. Det blir også viktig å ha god dialog med skolene slik at alle folkehøgskoleansatte får en forståelse av hva den nye loven betyr og hvordan den kommer til å påvirke arbeidet i folkehøgskolene.

– Det andre blir å jobbe for å bli mer synlige i samfunnsdebatten. Jeg mener at folkehøgskolene har mye å bidra med i mange debatter, men slik det er nå blir vi ikke tatt seriøst nok. Vi blir ikke invitert med når skole, ungdom, demokratiutvikling, samfunnsutvikling, pedagogikk etc. diskuteres. Det er et problem for oss – vi blir usynlige. Dette må vi gjøre noe med.

Hva tenker du om samarbeidet og organiseringen av folkehøgskolen sentralt?

– I dag er folkehøgskolene organisert i fem ulike organisasjoner. Det er for mange. Vi har to frilynte, Folkehøgskoleforbundet og IF (Informasjonskontoret for folkehøgskolen), to kristne; NKF og IKF, og i tillegg har vi Folkehøgskolerådet.

– Jeg mener vi må omorganisere for å bli sterkere. Samtidig er det viktig at vi bevarer det frilynte, og at omorganiseringen ikke går på bekostning av vårt verdisyn.

– En sammenslåing av informasjonskontorene er det som er mest nærliggende å få til. De samarbeider tett allerede og jobber i praksis med samme mål. Når det gjelder sammenslåing av organisasjonene FHF og NKF er det vanskeligere, og dette handler om helt grunnleggende verdier som er ulike. Kanskje vi kan se på muligheten til å slå oss sammen med de frilynte

kristne skolene? Arbeidet med omorganisering må fortsette. Det tar lang tid, men vi kommer i mål til slutt.

Hva betyr frilynt folkehøgskole for deg?

– Frilynt folkehøgskole er åpen og fri. Alle skal kunne tenke fritt og snakke fritt. Vi skal møte elever og mennesker med et åpent sinn, og se hverandre som mennesker. I frilynt folkehøgskole ønsker vi

mangfoldet velkommen. Vi er tolerante og fordomsfrie. Kanskje det er ekstra viktig i vår woke-tidsalder?

Hva er dine sterkeste egenskaper?

– Jeg er tydelig, rolig og engasjert. Jeg håper at jeg virker inkluderende og at jeg ser folk rundt meg. Etter 20 år som ansatt i NRK har jeg en yrkesskade; jeg er glad i å snakke i mikrofon.

– Jeg var heldig, og satt i folkehøgskoleutvalget der vi skrev NOU 2022: 16 «En folkehøgskole for alle». Dette har vært utgangspunktet for den nye folkehøgskoleloven og den nye forskriften. Jeg ble dermed veldig godt kjent både med folkehøgskoleloven og med folkehøgskolelandskapet, avslutter Astrid Moen. Og vi ønsker lykke til!

Øyvind Krabberød

JEG BRENNER FOR
FOLKEHØGSKOLEN OG
DET SKOLESLAGET
KAN BIDRA MED FOR
UNGE VOKSNE.

ATTRAKTIV MYNDIG- GJØRING I EN NY TID

INVITASJON TIL Å DELTA I FELLES PEDAGOGISK UTVIKLINGSPROSJEKT

Ofte tyr vi til bilder for å anskueliggjøre sammenhenger mellom folkehøgskolens verdigrunnlag og mål, og hvordan dette henger sammen med det vi faktisk tilbyr og gjør i praksis. Ikke sjeldent kan bildene ha form av et tre, med røtter, stamme, greiner, kvister og løvverk. Andre modeller og metaforer er inspirert av tempel eller huset, som jo er nærliggende for vår internatbaserte skoleform. Her i bladet benytter Folkehøgskoleforbundets tidligere leder Einar Opsvik nettopp huset som metafor (nr. 1, 2021). Einars utgangspunkt er at arbeid med verdigrunnlaget og intensjonen for skolen først og fremst skaper en felles bevissthet og felles retning i det daglige arbeidet.

Huset plasserer Einar på et grunnfjell av blant annet Grundtvigs, folkehøgskoletradisjonens og egen skoles pionerers idéer om danning, folkelig opplysning, idéhistorie samt folkehøgskoleloven. Grunnmuren består av Folkehøgskoleforbundets idéprogram som en felles uttrykt forståelse eller syn på mennesket, samfunnet (demokrati) og folkehøgskolen som skoleform. På denne grunnmuren har hver skole et reisverk og bærebjelker, synlige eller tildekte, bestående av skolens eget verdigrunnlag, visjon og målsetninger. Reisverket bærer igjen loftet/taket som bilde på det skolen ønsker å bidra med av læring og dannelse hos sine deltakere (elever).

Einar fortsetter med å beskrive inngangsdøren som bilde på hvilke deltakere skolen sikter seg inn på, og hvem skolen ønsker skal jobbe der, mens rommene i huset er alle læringsarenaene, pedagogiske idealer og aktiviteter. Ytterveggene blir grenseflaten til omverdenen og representerer derfor det omverdenen ser og oppfatter av skolen og skoleformen.

Folkehøgskolens grunnfjell og grunnmur, og hele huset, har og vil forhåpentligvis i all fremtid handle om å bidra til å myndiggjøre elevene våre til autonome liv i fritt demokratisk samfunn. Myndiggjøring handler her ikke om den formelle juridiske som følger av aldersgrenser eller posisjon, men den mer mentale (og kroppslige) dimensjonen som går ut på å kunne leve selvstendig tenkende og handlende, ansvarlige liv i samfunnet. Med denne intensjonen om å bidra til myndiggjøring må vi hele tiden spørre oss om hvordan vi på skolene kan være attraktive og relevante for mulige søkere. Går vi mer enn 100 år tilbake i tid, handlet det om å nære kjærlighet til nasjonen og folk via kjennskap til landets historie, kultur og språk, supplert med innføring i demokrati og fagområder man anså som viktige i datidens norske bonde-samfunn.

NY OG ANNERLEDES KREVENDE TID Å LEVE I

Siden har folkehøgskolen mer eller mindre klart å tilpasse seg tiden, de seneste tiår med et stadig mer globalt og bærekraftig anliggende. Men fremtiden vi nå aner konturene av, ser helt annerledes utfordrende ut enn tidligere i menneskets og folkehøgskolens historie. Samtidig som vi lever med uante (og overveldende teknologiske) muligheter, lever vi midt oppi en bærekraftkrise, som mange store økonomier i økende grad neglisjerer til fordel for egen vinning. I tillegg opplever vi en akselererende endring i det vi kaller verdensorden og voksende tillitskrise til demokratiet, hvor både menneskeverdet og oppfattelsen av hva som er demokrati er i sterk endring.

Den nye virkeligheten utfordrer samfunnet og individet. Dagens ungdom (og mange voksne for den del) opplever ikke samme grad av mening, fremtidsstro og kontroll som tidligere generasjoner. Det er i hvert fall en mer krevende og en helt annen kompleks, uoversiktlig og fremmedgjort verden å leve i, enn da våre foreldre og besteforeldre vokste opp. Vår tid har helt andre vidtrekkende muligheter i seg – som rett forvaltet kan bidra til å utvikle humane frie demokratiske og bærekraftige samfunn videre. Men vi lever samtidig med mer alvorlige og vidtrekkende globale utfordringer enn den gangen – utfordringer som i alvorligste fall både kan true demokratiet og i verste fall hele vår eksistens.

Her er det at vi i folkehøgskolen må spørre oss selv om hva slags verden, håp og myndiggjøring vi overordnet ser for oss at vi med dette bakteppet kan og bør bidra med over for våre deltakere, og samtidig være attraktive for fremtidige søkere. Hva er det dagens og morgendagens folkehøgskole ønsker å plassere i reisverket og på loftet og dermed myndiggjøre i forhold til? Og hvordan få til dette på en attraktiv måte i forhold til den enkelte og fellesskapet?

Med andre ord, hvordan kan vi i folkehøgskolene fremover bidra til at deltakerne (elevene) kommer til å elske verden så mye at de ønsker å ta ansvar for den, som Hannah Arendt uttrykte det.

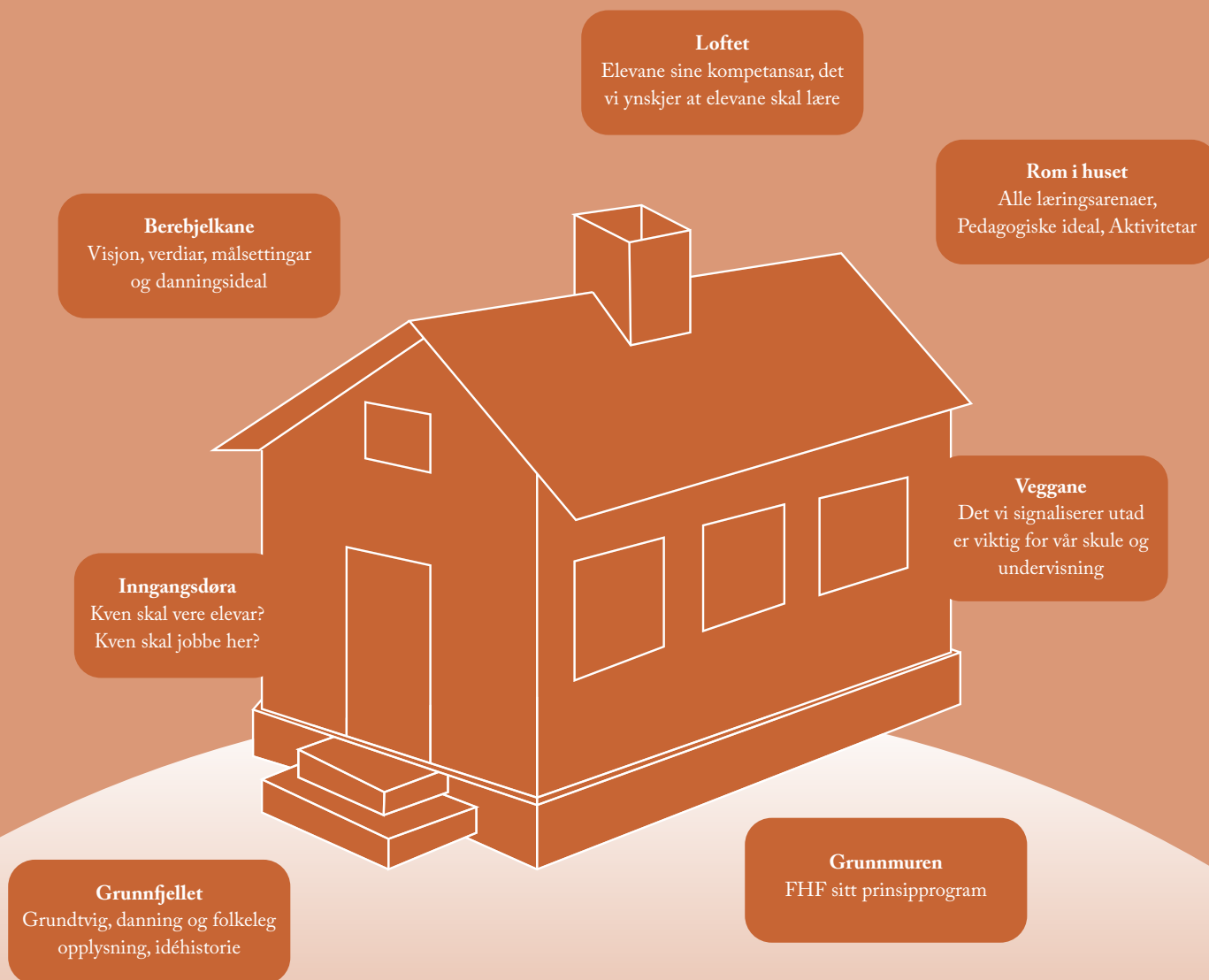
Når vi skal drøfte hvordan folkehøgskolen skal forholde seg til utviklingen i verden, vil det altså dreie seg om både hvilket menneskesyn og hva slags verden vi ønsker å bidra til og hvordan. Folkehøgskolens overordnede menneske- og samfunnssyn vil innholdsmessig stå relativt fast, men må stadig drøftes, bevisstgjøres og reformuleres i tidens språk, slik vi finner det i Folkehøgskoleforbundets idéprogram.

MYNDIG DELTAKER I SAMFUNNET, I POLITIKKEN OG I VERDEN

Når det gjelder hvordan få det til, kan vi hevde at det overordnet alltid vil handle om de attraktive og relevante fag og den frie samtalen (dialogen) mellom likeverdige deltakere. I et forsøk på trengte litt lengere inn i hvordan samværet og oppleggene på skolen bidrar til myndiggjøring, kan vi for enkelthets skyld forestille oss at vi på skolen opererer på tre ulike myndighets- og dermed demokratinivå. Det første handler om i det hele tatt å være til i denne verden som menneske, med de evner, holdninger og ferdigheter deltakeren trenger og utvikler sammen med andre. Dette grunnleggende demokratiske nivået – det å kunne delta i

«HUSET»

- EIN METAFOR FOR Å SETTE OMGREP I SYSTEM

samfunnet, om det gjelder jobb, privat, sosialt eller kulturelt – handler det mye om i fagene, men ikke bare der.

Det andre nivået er mer spesifikt rettet mot det å kunne delta i demokratiet som myndig borger. Det handler om å forstå og kunne følge og delta i politiske debatter, valg etc. i ulike sammenhenger. Altså et mer politisk nivå. På skolene skjer mye av danningen på dette nivået gjennom elevrådet, allmøter, klassedemokrati, elevmedvirkning, møter med ungdomspolitikere, etc. Dette tror jeg er et nivå det kunne gjøres mye mer spennende ut av. Elevrådsvalget på Ringerike folkehøgskole kan tjene som

eksempel på myndiggjørende opplegg på et fellesskapsnivå. Her utvider skolen metaforen folkehøgskole til et minisamfunn og rigger blant annet til en valgkamp i forkant av valget til elevrådet. Elevene oppretter partier med partiledere og nestledere og med program og budsjettforslag (skolen har satt av 20 000 kr). Plakater og annet valgkampmateriell, samt partilederdebutt leder opp til valgdagen. Etter valget konstituerer det nye elevrådet seg og fører blant annet budsjettforhandlinger (om bruken av de 20 000,-). Erttertiden vil så vise hvor tro de ulike elevpartiene (f.eks. Fellesskapspartiet, Sosialistisk elevparti, Elevpartiet de grønne..)

er til å oppfylle sine valgkamplofter.

Eksempel blant utallige opplegg som kan bidra til økt politisk forståelse på individnivå er valgfaget *Møder på Hal'vejen* på Krogerup Højskole i Danmark. I valgfaget spør de seg hvordan vi kan unngå å fjerne oss mer og mer fra hverandre. *Møder på Hal'vejen* utfordrer polariseringstendenser i samfunnet ved å ta andres meninger på alvor gjennom et forberedt møte med en ordentlig og respektfull samtale med de vi er aller mest uenige med. Ikke for å bli enige, men klokere på hverandre, som i sin tur kan flytte noe? Tittelen på valgfaget spiller på dobbeltheten at skolen i sin tid ble etablert og drevet av Hal Kock, som også skrev boken *Hva er demokrati?* etter 2. verdenskrig, og at man møtes i dialog på halv-veien.

Nansenskolens opplegg rundt ytringsfrihet og mot kan tjene som et eksempel på både individuelt og fellesskapsnivå.

På et tredje dannelses/demokratisk nivå løfter vi blikket og er opptatt av om tingenes tilstand er som det burde i demokratiet (metanivå). Eller om det kan finnes alternative måter å tenke og handle på, eventuelt i beste fall også å prøve ut disse. Når elevene etter lengere studiebesøk i Amazonas ønsker å påvirke Etikkrådets regler og praksis overfor oljefondet, slik elevene ved Sund folkehøgskole gjorde for noen år siden, forsøker de å endre verden til et bedre sted. Eller når man er misfornøyd med hvordan klassiske politiske debatter ofte blir en innøvd ordkrig som skal vinnes, dyktig regissert av ambisiøse spinndoktorer, og så tenker ut en ny og bedre form og til og med prøver ut denne (Friomsdebatten), opererer vi på dette tredje demokratiske nivået – som mye handler om Kosellecks tredje og fjerde dannelsesposisjon (undersøke og forsøksvis endre verden).

HVA SLAGS VERDEN ØNSKER VI Å BIDRA TIL

DANNINGENS FIRE POSISJONER

Den tyske historikeren Reinhart Koselleck (1923–2006) mener at danning kan skje på fire måter: Den første er at danning skjer utenifra, om det er fra gud, konge eller samfunnet/læreren gjennom fastlagte pensa (materielt syn). Den andre måten er å se på danning som noe som skjer innenifra (Jean-Jacques Rousseau - prosess). Klafkis kategoriale danning opererer med begge disse, noe som kan minne om den tyske sosiolog og filosof Hartmut Rosa's tanker om å være i resonans med (en akselererende) verden, eller om det som i Folkehøgskoleforbundets idéprogrammet omtales som å være oppmerksom og være i dialog med verden, seg selv og andre.

Koselleck går videre og legger til disse to grunnleggende danningssynene utenfra og innenfra, en tredje som handler om å se kritisk på verden, altså innta en undersøkende posisjon, og for

eksempel spørre seg om ting må eller bør være som de er, eller kan tenkes og gjøres på andre måter. Og endelig foreslår han et fjerde danningssyn/posisjon som han kaller transformerende – hvor deltakeren ikke bare analyserer og vurderer og undersøker verden, men også forsøker å endre verden. Gode eksempler kan være når folkehøgskolene oppretter nye fag som ikke eksisterer andre steder, eller foreslår ny måte å debattere på som i Friomsdebatten, hvor det handler om å gi rom for å bli klokere, mer enn å vinne. Danning og myndiggjøring vil alltid foregå på flere måter. Men både tredje og fjerde måte å forstå danning på hos Koselleck forutsetter refleksjon i fellesskap i en helt annen grad enn danning i de to første forståelsene.

UNDERVISNING PÅ INDIVID-, FELLESKAPS- OG SYSTEMNIVÅ

Følgende av en slik forståelse av myndiggjøring og danning vil være at vi ikke kan kalle oss folkehøgskole om vi kun formidler kunnskap og bidrar til utvikling av ferdigheter hos den enkelte, eller stopper opp ved sortering av teposer fordi vi som personale mener det er viktig. Vi må også gi erfaringer og bidra til perspektiver, glede, mening og håp på det vi kan kalle et systemnivå. Som skole må vi leve det vi lærer. Eksempler kan være å inkludere deltakerne mer i utviklings- og beslutningsprosesser (didaktisere utviklings- og beslutningsprosesser) – å se skolen mer som metafor for samfunnet enn tidligere bondegården. Skogn folkehøgskole har tatt et interessant grep med sitt utvidede elev-demokrati med blant annet et skoleråd hvor elevene er i flertall, Risøy folkehøgskole med sitt klimaråd og -fond, hvor elev-demokratiet hvert år avgjør bruken av midlene til varige bærekraftiltak, danskene ved å utvikle en ny debattform, Friomsdebatten, og spre denne. Eller om en skole for eksempel oppretter et miljø-/bærekraftråd som høres i alle utviklings og beslutningsprosesser ved skolen, om det gjelder endringer ved skoleanlegget eller endringer i det pedagogiske tilbudet/opplegget.

Kunsten/poesien og naturen vil inspirere oss og hjelpe oss til å forstå og forholde oss til verden på alle disse tre nivåene. Eller som for eksempel fag som teater, musikk, litteratur, kunst, fri-luftsliv etc. i det hele tatt kan utforske de menneskelige sidene eller vilkårene ved.

Å SKAPE SPENNENDE FOLKEHØGSKOLE SAMMEN MED ANDRE

Organisasjonsutviklingslitteraturen lærer oss at det første og viktigste grep for å få til utvikling er i det hele tatt å sette av tid til å snakke sammen – sette av tid til å reflektere med hverandre over hva vi gjør. Folkehøgskoleforbundet ønsker ved rundskriv i august i år å invitere lærere og skoler til å inspirer hverandre gjennom å dele eksempler, erfaringer og tanker om den pedagogiske fremtiden til skoleslaget. Dernest å undersøke interessen for at noen skoler ønsker å delta i et felles pedagogisk utviklingsprosjekt om ulike nye praktiske opplegg som kan bidra til å myndiggjøre våre elever på attraktive måter fremover.

Øyvind Brandt,
tidligere leder i Folkehøgskoleforbundet

Mer enn ord

Har alltid lurt på hvilken side av kamera motivet egentlig er, og ikke blir jeg heller klok på hva egentlig egentlig er.

Peder Pedersen – fotolærer Lofoten folkehøgskole

Foto: Amalie Flyvholm Solsø

Bildene er fotografert analogt og dobbelteksponeringer gjort under fotograferingen.

SONJA EVANG ER TILSATT SOM REDAKTØR AV MAGASINET FOLKEHØGSKOLEN

Da Folkehøgskoleforbundet utlyste 40 prosents redaktørstilling av magasinet Folkehøgskolen kom det inn hele 68 godt kvalifiserte søknader. Etter en intervjurunde var det Sonja Evang (51) som ble tilbudt stillingen – og hun har takket ja. Oppstart blir 1. oktober – når nåværende redaktør Øyvind Krabberød går av med pensjon.

Sonja har i hele sin yrkesaktive karriere jobbet selvstendig som journalist og fotograf, først i Tønsbergs Blad, senere i blant annet i Forlaget Media, Cox kommunikasjon og Dinamo Red. Hun sier: «Min spesialitet er featurestoff – og selv om jeg har dekket et bredt felt i løpet av min karriere, har jeg en spesiell forkjærlighet for kunst og kultur, forskning og vitenskap».

Ved siden av redaktørstillingen vil hun fortsette å gjøre egne prosjekter som forfatter/regissør. Hun har gjort egne filmer som har blitt vist på filmfestivaler, NRK Radioteateret med mer. Sonja Evang har også fått tildelt Statens kunstnerstipend i to omganger.

I 2011 gikk hun ut i frilansvirksomhet. Samtidig som hun har jobbet med egne prosjekter og som manusforfatter for tv-serier – har hun hatt faste oppdrag for Posten, Dramatikerforbundet og bransjetidsskriftet Rushprint.

Sonja Evang har også vært ekstern foreleser/gjestelærer ved Sandefjord folkehøgskole, der hennes mann Odd Einar Ingebretsen er linjelærer for Filmproduksjon. Hun kjenner godt folkehøgskolens verdier og er veldig motivert for å jobbe for frilynt folkehøgskole. Sonja er bosatt i Holmestrand.

Vi ønsker Sonja varmt velkommen – og ønsker lykke til!

MØT VÅR NYE REKTOR I LOFOTEN: BRIAN MORSUND!

Det er med stor glede at vi kan ønske Brian Morsund velkommen som ny rektor ved Lofoten Folkehøgskole! Brian er en nysgjerrig og engasjert leder som brenner for å se mennesker vokse – både faglig, sosialt og som medmennesker. Med bakgrunn som pedagog, ingeniør, flytekniker og naturformidler, har han et unikt engasjement for å bygge bro mellom teori og praksis, hode og hjerte.

Brian har lang erfaring både fra videregående skole og helsevesenet, og er kjent for sin varme og inkluderende lederstil. For Brian handler ledelse om å bygge tillit, lytte, og skape et fellesskap der alle føler seg sett og verdsatt. Han elsker å være ute i naturen og har brukt Lofoten som sin «sandkasse» i mange år, både som kajakk-veileder og turlleder – og gleder seg til å ta elevene med på små og store eventyr i verdens vakreste øyrike.

Han gleder seg til å være en tydelig og støttende rektor i både hverdag og høytid, og bygge videre på det varme fellesskapet som Lofoten folkehøgskole er tuftet på.

Vi er stolte over å ha Brian med på laget, og gleder oss til alt vi skal skape sammen!

Avgående rektor Lisa Blom, reiser tilbake til hjemlandet Sverige, og sluttet 1. august. Lisa startet som leder ved skolen 1. august 2023, før det var hun assisterende rektor i to år. Lisa er fra Sverige og kom til Lofoten i 2017 med mannen Nils Blom som har ledet kjøkkenet ved skolen.

Av Lofoten folkehøgskole

MOMENTUM 13 – BETWEEN/WORLDS: RESONANT ECOLOGIES

14. JUNI - 12. OKTOBER – JELØYA - MOSS, GALLERI F 15

Den 13. utgaven av MOMENTUM-biennalen, arrangeres annet hvert år, har blitt en undersøkelse og feiring av lyd, og en utforskning av forholdet mellom den naturlige og kulturelle verdenen i Moss. Den fokuserer rett og slett på lydopplevelser.

MOMENTUM 13 arrangeres sommeren 2025. Denne utgaven er en sonisk biennale, en bevegelse og et øyeblikk med fokus på det (ultra)lokale, inspirert av, og med søkelys på, menneskelige og ikke-menneskelige innbyggere: i byen, skogen, fjorden og kulturlandskapet på Jeløy og i Moss. De deltagende kunstnerne tar utgangspunkt i lokale miljøer og lokaliteter som drivkraft og inspirasjon for videre utforskning. Kart følger med for de som skal ha med seg det hele – og finne fram. Og her kan hele familien ha glede av opplevelsen.

Biennalen arrangeres av Galleri F 15 med den danske multi-kunstneren Morten Søndergaard som kurator. Og lesere av magasinet har mulighet til å besøke biennalen helt fram til 12. oktober - i det svært vakre landskapet. Det er hele 34 kunstnere fra 17 nasjoner som deltar i årets mønstring.

OM MOMENTUM

MOMENTUM-biennalen ble etablert i 1998 og arrangeres og produseres av Galleri F 15 på Jeløy i Moss. I over to tiår har MOMENTUM gjennomgående støttet overbevisende kuratoriske visjoner og fungert som en plattform for å utforske utstillingsformatet, både i nordisk sammenheng og med et internasjonalt perspektiv.

Ellers preges MOMENTUM i stor grad av stedsspesifikke kunstprosjekter ofte skulpturer og installasjoner, hvor verkene skapes i dialog med omgivelsene de plasseres i. Visningssteder kan være urbane byrom i Moss, rurale eller fraflyttede områder utenfor byen, skogholt, plasser nær fjorden eller andre spesifikke landskap på Jeløya. Stedets historie og egenart er gjerne sentralt for utformingen.

Av Øyvind Krabberød

Christian Skjødt Hasselstrøm, Danmark. (foto: Eivind Lorentzen)

William Kudahl, Danmark.

Louise Mackenzie, GB. (foto: Eivind Lorentzen)

Stephanie Loveless, Canada.

Mélia Rogers, Frankrike.

VEIEN TIL RINGERIKE FOLKEHØGSKOLE (RFH)

Altfor mange vgs-elever føler på karakterpresset for å komme inn på riktig utdanning slik at de raskest mulig lander drømmejobben. Helst før de er 25.

I et ønske om å motarbeide en slik lineær tanke på livet, introduserte vi morgensamlingsserien «Veien til RFH». Her får alle ansatte muligheten til å fortelle om deres vei fram til de fikk jobb i folkehøgskolen.

Med bilder og anekdoter får de høre om Karines arbeid med frivillige organisasjoner i Nicaragua. De får høre om Gørils sideveier innom barnehage og idrettspedagogikk. Jeg forteller om mine tidvis rådville år i England og Spania, og Marie om hvordan hun fant sin beste venn fra folkehøgskoleåret de helt siste ukene.

På den måten kan elevene bli bedre kjent med oss, de kan vite hvem de skal spørre om frivillig arbeid (eller noe annet), og de ser etter hvert hvor kronglete og svingete livets vei noen ganger kan være.

Jeg tenker at når alle elevene først må sitte gjennom morgensamlingene, bør det være en tydelig strategi og et godt innhold. «Veien til skolen vår» kan derfor være et fint supplement til morgensamlingene med gode fortellinger, brennende engasjement eller velvalgte visdomsord.

Kjetil Hallre,
Lærer Ringerike folkehøgskole

FOLKEHØGSKOLEUKA:

SUPRE DAGER PÅ RINGERIKE

Det var niende året på rad at Folkehøgskoleforbundet arrangerte Folkehøgskoleuka – 4. til 7. august. 70 deltakere hadde flotte dager på Ringerike folkehøgskole, et anlegg som er skreddersydd for slike arrangement.

Kurset for nye lærere gikk over fire dager, de andre over to dager. Noen deltok på to kurs og var med hele veien. På folkehøgskolevis var det felles start på dagene, allsang, ord for dagen, foredrag og små innlegg. Det var også god tid til mingling og ikke minst middag og kafepub på kvelden.

Påmeldingen til dette årlige og viktige arrangementet i frilynt folkehøgskole hadde en veldig treg start, og det så en stund mørkt ut å gjennomføringen. Men etter landsmøtet og sterke oppfordringer om å slutte opp, våknet folk der ute. Møteplassene i folkehøgskolen er det viktig å verne om.

Ronnie MAG Larsen

DANNING FOR DUMMIES

En nykommer i kursbuketten var Danning for Dummies som Ronnie MAG Larsen, nestleder i Folkehøgskoleforbundet, sto for. Vi fikk en prat med tusenkunstneren for å høre om opplegget og hva han ville formidle i kurset som gikk over to dager og hadde ti deltakere.

– Jeg har delt det opp i tre. Første økt handler om elevene – og deres forhold til danning, så hvordan vi som lærere kan bli bedre på danning, og til slutt hvordan vi personlig kan jobbe med danning.

– Men danning er ikke så komplisert. Vi må se folk, hilse på folk og tørre å stille folk til ansvar. Vi må også ha metoder for å nå inn til elevene og å stille krav til dem. Og vi som lærere og personale må by på oss selv og vise levdt liv.

– Jeg har oppfordret deltakerne til, når de kommer tilbake til skolen, å bli flinkere til å reflektere og tenke over dette med danning, det vi sammen formidler her, og bruke det i praksis, sier den erfarne folkehøgskolemannen som nå går i gang med sitt 26. skoleår.

Ronnie er bevisst på at dette kurset skulle være mye mer enn forelesninger og teori. – Jeg er ingen teoretiker, men har fundert en hel del på hvordan jeg skulle legge opp dette didaktisk. Jeg har ønsket å engasjere deltakerne – slik at de kan spille på hverandre, og bruke deres erfaringer også i plenum. Og på veien har de fått med seg filmsnutter, musikkvideoer og TED Talks. Så da var det bare å dra hjem, ønske elevene velkommen og sette i gang.

FØLGENDE KURS BLE ELLERS GJENNOMFØRT:

- Kurs for nye lærere
- Krisekommunikasjon og kriseledelse
- Danning for dummies
- Psykisk helse
- Folkehøgskolen 2040
- Kurs for nye skoleledere

Disse kursene hadde for få påmeldte: Friluftsliv – fra opplevelse til dannelse, Ensemble – fellesskap i fokus, Kortkurs i folkedialog og Praktisk personale – elevmøtet.

Uka-sjef Espen Bråten Kristoffersen loste det hele trygt underveis med engasjert støtte fra et personale ved Ringerike folkehøgskole, som rett og slett er gode og skaper fin stemning og energi. Takk!

På folkehøgskoleuka – Ringerike:
Øyvind Krabberød

Ukas festivalsjef med full kontroll – Espen Bråten Kristoffersen.

Svært fornøyde deltakere på kurset, *Krisekommunikasjon og kriseledelse*, som erfarne Marianne Melfald var ansvarlig for.

Det synses stadig i folkehøgskolen – her fra morgensamlingen.

Filmvisning av dokumentarfilmen «Folktales»- der de følger tre elver gjennom et år ved Pasvik folkehøgskole. Den har fått svært god mottakelse.

Morgenkaffe på vei til kurs. F.v. generalsekretær Angelina Christiansen og to lærere fra Agder folkehøgskole – Marianne Amundsen og Marianne Høyland Eichler.

Generalsekretæren ønsker velkommen til filmvisning med et glass.

Noen tok imot tilbudet om kontorplass – her rektor ved Buskerud folkehøgskole, Mariann Aaland, i en arbeidsøkt.

God stemning under festmiddagen. Her møtes erfarne Morten Eikenes (56), med 12 år som rektor på Ringerike fhs. – og den helt ferske rektoren Lina Hultin (33) – som tar over roret ved Hardanger folkehøgskule.

Emeritus lærer Benedicte Hambro, tidligere ansatt på Seljord, Ringerike og Arbeiderbevegelsens fhs. – i god passiar med Espen, festivalsjefen – under festmiddagen.

Axel Rosenberg, avdelingsleder ved Ringerike fhs., med flott morgensamling om båtets didaktikk.

Kjersti Vatnan Ekman var med på kurs for nye. Hun starter nå som teaterlærer ved Romerike fhs. Kjersti bidro som pianist under Folkehøgskoleuka – her under festmiddagen.

Kjetil Hallre, multikunstner som bød opp til pubkor og allsang fra Øyeblikkscenen. Han ledet kurs for nye lærere sammen med Frida Isungset, og er musikk lærer ved Ringerike fhs.

Kjøkkensjef Kjetil Viken presenterte hver rett under. De leverte fra øverste hylle under hele Folkehøgskoleuka.

Kurs i psykisk helse ble ledet av f.v. Mari Haugerud og Kari Gunleiksrud. Begge jobber ved Ringerike fhs.

Det var kus for nye lærere som sto for programmet under festmiddagen. Her er det Gard Pedersen som er i aksjon. Gard starter opp som teaterlærer ved Romerike folkehøgskole.

Kurset for nye lærere gikk over fire dager. Her i gruppesamtale.

HORDALANDSMØTET I STRÅLENDE SOL

Det var Stord folkehøgskule i Leirvik som arrangerte Hordalandsmøtet 20. – 21. mai. I det beste vårværet hadde personalet med rektor Irene Fatland i spissen sydd sammen et fint program, hvor det også ble tid til å mingle og rom for gode samtaler.

Temaet for dagene var «Fra sårbarhet til styrke – ungdom som tåler livet». Det var firmaet Wake me Up som sto for hovedprogrammet. De har utviklet en plattform for å bygge mental styrke hos ungdom.

Janelca Nordlinder og Hanne Worren delte svært personlige vitnesbyrd om hvordan de hadde snudd livet i positiv retning.

Onsdagen holdt psykologspesialist Øyvind Johnsen foredraget «Jakten på komfortsonen». Ellers var det begge dager satt av god tid til erfaringsutveksling i grupper.

Det var fint å være på Stord og distriktsmøtet – med god stemning og gode samtaler. Og ikke minst et vertskap som laget en flott ramme rundt møtet.

Neste år er det Manger som tar over stafettspinnen.

Tekst og foto: Øyvind Krabberød

Severin Vik (t.v) og Petter Misje fra arrangøren har sine klare metoder for å få elevene til å synge. Sanggleden fikk forsamlingen ta del i. På Stord folkehøgskule kjører de friskt med skolekor for alle elevene.

Irene Fatland har gjennomført sitt første år som rektor. Hun ledet med trygg hånd og delte sine tanker om det å drive god folkehøgskole.

Hanne Worren fra Wake me Up er pedagog, coach og ildsjel – hun delte personlig erfaringer om å snu det negative i livet til menneskelig vekst.

Teambuilding med rebus i sentrum. Her løser Jarle Aarsand, Hardanger og Kari Kvalheim Lunde, Manger oppgaven med en feiende dans.

Stord folkehøgskule startet opp i 1921 – og har lagt bak seg sitt fjerde skoleår. Det gamle hotellet fra 1950 er omskapt til en dugende folkehøgskole.

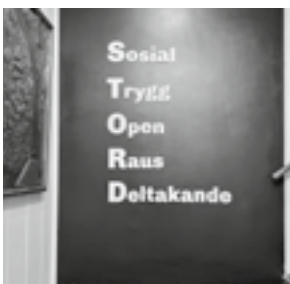
Karina Opdal (t.v) fra Åsane og Agnes Tvinnereim fra Fana har det fint med god grillmat på terrassen – midt i byen.

Alle de ni Hordalandsskolene var representert på distriktsmøtet ved Stord folkehøgskule i Leirvik.

Folkehøgskolens verdier har fått en sentral plass ved inngangen. Her kan de stadig minne seg på dem og retningen de skal gå.

Grillfest med nydelig mat og innlagte programposter i det nydelige været.

DISTRIKTSMØTE BUSKERUD FHS.

Med tittelen «Kreativitet som dannelse» inviterte Buskerud folkehøgskole til distriktsmøte i strålende sol i mai. Det ble spennende programposter om hukommelse av Hilde Østby, forfatterintervju med Kyrre Andreassen, historisk innsmett av Arild Mikkelsen, og en konsert av tidligere elever fra Heavy-linjen ved vertsskolen.

På distriktsmøte: **Dorte Birch**

SKRÅBLIKK
FRA
SVERIGE

FÖRMÅGA ATT SAMLA BÖCKER

Det sägs att man med åldern blir bättre på att se sina egna styrkor. Sedermera har jag kommit att inse – och acceptera – att en av mina främsta egenskaper här i livet är min förmåga att ackumulera böcker. Det är därför lätt att förstå hur jag i somras råkade bli ägare till mer än 400 nya titlar bara på grund av att biblioteken i Uddevalla, Vänersborg, Henån och Lysekil hade utgallring av kvalitetslitteratur samtidigt som jag på auktion hade inropat två nya bokhyllor till sommarstugan. Eller hur min packning förvandlades från fjäderlätt till blytung när det alldeles bredvid hotellet i London visade sig ligga ett café med det underbara namnet "Coffee and Paperbacks".

Självklart skulle denna förmåga att samla böcker i vissa situationer i stället kunna ses som en svaghet. Det var till exempel länge sedan någon frivilligt hjälpte mig att flytta, men som tur är trivs jag där jag bor!

Ett boksamlade kräver dock naturligtvis även ett bokläsande och för att hålla tempot uppe kan jag meddela att jag nu för första gången gått med i en bokcirkel. Den har visserligen bara två medlemmar men i gengäld läser vi båda fem böcker var parallellt. Tyvärr är det inte samma böcker så vi har inte riktigt landat i hur bokdiskussionerna ska gå till, men det löser sig nog.

Inom folkbildningen talar vi gärna om det livslånga lärandet – för mig har det alltid varit synonymt med **det livslånga läsandet**.

Hör av dig om du vill bli medlem i bokcirkeln!

Nell Ray,
studierektor ved Åredalens folkhögskola

ARENDALSUKA

FULLT PROGRAM PÅ DEMOKRATIBÅTEN

I midten av august samles tusenvis av politikere, organisasjoner, Arendalitter og tilreisende på Arendaluka. I alt var det over 2000 arrangementer, og Folkehøgskolene sto for 25 av dem.

På Demokratibåten inviterte folkehøgskolene til samtaler og debatter om alt fra rusreform til klimatrøtthet. Folkehøgskolene hadde et spesielt fokus på ungdomspolitikere, og fem av arrangementene var samtaler mellom representanter fra ulike ungdomspartier.

ANDRE ÅR

Folkehøgskolene har vært til stede med stand på Arendalsuka i ni år, men i fjor var første året der vi hadde en egen båt med arrangementer. Det ga mersmak og i år økte vi mengden arrangementer slik at vi hadde fire helt fulle dager.

Utover ungdomspolitikere så hadde vi også sentrale meningsbærere, influensere, politikere, leger, mediepersoner, og representanter fra NHO, Forskningsrådet, tankesmier og forskningsinstitutter, om bord på båten.

SAMTALER

Der politikere gjerne blir invitert til å krangle så valgte folkehøgskolene å invitere til samtaler. Det betød at vi fikk bli med på tankerekker der det handlet mer om å belyse et tema enn å vinne en diskurs. Meningsmotstandere kunne tillate seg både usikkerhet om eget standpunkt og nysgjerrighet om andre synspunkter.

Båten var stort sett svært godt besøkt. Med godt vær og helt nydelige vaffer servert av Sjømannskirken så var Demokratibåten et godt sted å være i Arendal i august.

Tekst og foto: Dorte Birch

FAKTA - ARENDAJSUKA

Arendalsuka er partipolitisk uavhengig, og har som mål å styrke troen på politikk og politisk debatt. På den måten vil Arendalsuka bidra til å styrke kraften i et levende demokrati. Viktigste deltakere er arbeidstakerorganisasjoner, bedrifter/næringsliv, forskning, fylke/kommune/offentlig, ideelle organisasjoner, interesseorganisasjoner, næringslivsorganisasjoner, politiske parti og utdanningssektoren.

Det har vært en sterk vekst for arrangementet siden starten i 2012. I 2016 var det 522 arrangementer, mens det i 2024 var hele 1740 i programmet – som toppes i år med 2309 arrangement.

På topp tre av tema ligger helse med 341 arrangementer, klima- og miljø med 287 og digitalisering med 225 arrangementer (2024).

Antallet av stands har gått ned fra toppårene 2018 og 2019 med 204 stands, dette året er det 179 stands i sørlandsbyen under Arendalsuka.

I 2023 var det 160.000 besøkende på Arendalsuka, i 2024 175.000, tall for siste år er ikke klare. Dette er estimerte tall – ikke eksakte.

Arendalsuka

DET SOSIALPEDAGOGISKE BLIKKET

Tre røynde og kunnskapsrike folkehøgskulefolk er forfattarar og står bak boka «Det sosialpedagogiske blikket». Saman har dei invitert aktive og engasjerte medarbeidarar frå ulike skular, til å dele erfaringar og refleksjonar frå sitt daglege arbeid på skulane.

Boka har eit anekdotisk preg med ei stor mengd gode eksempel frå skulane sitt arbeid, hovudsakleg på læringsarenaer utanfor organisert undervisningstid. Marie Wiland oppsummerer intensjonen med boka i det innleiande kapittelet, der ho understrekar at dette ikkje er ei oppskriftsbok, men ei bok ein ynskjer skal stimulere til refleksjon og inspirasjon. Skular og tilsette blir utfordra til å finne ut kva *Det sosialpedagogiske blikket* betyr for den einskilde skule. Samtalen om dette må alltid haldast levande, og det er mykje i denne boka som kan stimulere til diskusjon.

Innleiingsspørsmålet i boka er «Hva er sosialpedagogikk i folkehøgskolen?» Vi får ikkje eit klart svar, med lesaren blir utfordra på å orientere seg og ta stilling. Første del av boka gir likevel eit anekdotisk svar, med utgangspunkt i dei fortellingane som blir presentert. Dette er nyttig og interessant, ikkje berre som gode eksempel, men det bidrar også til å synleggjere den faglege standard og det kunnskapsnivå som finnst i folkehøgskulelandskapet. Størstedelen av boka er via til fortellingar, erfaringar og til ein viss grad refleksjonar, rundt møte med elevar og elevgrupper på skulane. For den som er ute etter gode idear, tips og triks i i kvardagen, er dette ei gullgrube. Dersom en søker etter ei djupare forståing for dette arbeidet, er forklaringane meir s prikande.

I den siste av fire delar i boka, er overskrifta «Folkehøgskolen og samfunnet». Her er m.a. demokratisk medvit eitt tema. Det blir peika på korleis folkeleg opplys-

ning er grunnlaget for demokratiet og korleis etterveksten av skular heile tida er ei utvikling i demokratisk retning. Denne delen av boka viser også til vitskapsbasert pedagogisk tenking som bør vere grunnlaget også for arbeidet utanom ordinær undervisningstid. Denne delen kunne med fordel vore plassert først i boka, og nytta som utgangspunkt for å gjere det tydeleg at folkehøgskulen sin overordna visjon er å vere ein demokratisk dannelses- og samfunnsinstitusjon. Med dette som referansepunkt kunne kanskje refleksjonane om dei konkrete kvardagslege tiltak som blir beskrive, hatt ei tydelegare retning.

Tiltak og metodar som raust blir delt i boka har eit stort spekter. Medan nokre dveler ved relasjonsbygging, personleg utvikling og til og med oppdragelse og er tilfreds med dette som viktige mål, understrekar andre korleis ein arbeider med utgangspunkt i formålsparagrafen og med demokrati både som tema og livsstil. Det er tydeleg at det blir arbeidd med fellesskapet på skulane fordi ein vil noko meir enn det å vere saman. Vi finn mange og gode døme på korleis ein kan utfordre alle på å delta både i samtalar og i praktiske oppgåver, og korleis skulane legg til rette på ulike måtar. Skulane bidrar tydeleg til å skape trygge yringsrom og støttande fellesskap. Gode gamle omgrep som *det historisk-poetiske* og *den likeverdige dialogen* blir drøfta og sett i ein samanheng.

Ein grundigare diskusjon frå forfattarane si side, knytt til bruken av omgrep, det er på sin plass når ein presenterer ein antologi for heile skulelandskapet. Ei kritisk tilnærming til bruken av ordet *sosialpedagogikk* manglar. Fleire definisjonar blir lansert og mange retoriske spørsmål blir sett fram i teksten. Utan at det blir problematisert blir *sosialpedagogikk* også sausa saman med *sosialpedagogisk arbeid*, og desse omgrep blir brukt om kvarandre ganske ukritisk. Dette er problematisk då sosialpedagogikk er eit eige godt etablert fagfelt som i all hovudsak knyter seg til hjelpekunst for mennes-

ke med ulike spesielle behov. Dette er formålet i sosialt arbeid, men ikkje formålet til folkehøgskulen. Kva omgrep folkehøgskulen skal bruke bør drøftast vidare. For at vi skal gi den nye formålsparagrafen eit innhald trengs det ei felles forståing med utgangspunkt i tydelege omgrep som kan operasjoniserast.

Boka kan bestilles fra NKf ved å sende e-post til Marie Wiland, marie@ikf.no
Pris kr. 359,- + porto.

Vi får også frå ulike bidragsytarar presentert underlege nyskapningar knytt til kompetanse: *sosial kompetanse, emosjonell kompetanse og undringskompetanse*. I arbeidet i folkehøgskulen har vi ikkje behov for å etterlikne kompetansejaget i skuleverket elles. Folkehøgskulen skal ikkje utvikle kompetansar, men demokratisk danning gjennom folkeleg opplysning. Det vitnar også om mangel på forståing av kva kompetanse er. Det som blir beskrive i ulike artiklar er utvikling og trening i t.d. sosiale ferdigheiter og relasjonar. Øving i å stå i og handtere relasjonar er ferdighet, ikkje ein kompetanse. Kompetanse er langt meir omfattande, det handlar om samansetning av kunnskapar, forståing, ferdigheiter, normer og haldningar.

Folkehøgskulen skal ikkje utvikle kompetansar men demokratisk danning

Alle læringsarenaer på folkehøgskulen bør ha solid og høg fagleg kvalitet. Dette gjeld òg elevkontakten og samværet som tilsette på folkehøgskulane har med elevar utanom organisert undervisning. For mange elevar er det dei lærer på desse arenaene minst like viktige som det dei får

med seg i undervisningstida. «Det sosialpedagogiske blikket» bidrar med mange gode metodar. Vi bør ta på alvor Wiland si innleiande oppmoding om å diskutere dette arbeidet vidare, slik at vi på sikt og kan utvikle ei solid fagleg plattform. Denne bør ha ei klar tilknytning til folkehøgskulen sitt formål, og ikkje minst ha ein terminologi og ord som gjer det tydeleg at folkehøgskulen arbeider med demokratisk danning. Å bruke omgrepet *sosialpedagogikk* tilslører meir enn det opplyser.

Av Einar Opsvik

BLIKK FRA KAIKANTEN: TANKEKORS

«Bileier» står det i svart skrift på en gravstein jeg blei stående å se på et sted i Lofoten.

«Håkon Hansen
Bileier»

Jeg har alltid likt å rusle rundt på kirkegårder og se på gravstøtter. Så langt tilbake som jeg kan huske, i grunnen. Det er altså ikke noe som har kommet med alderen. Ikke noe som har trengt seg på når min egen gravlegging konkretiserer seg. Så det må ha med alle

assosiasjonene å gjøre. At navn, årstall, valg av gravstein og innskrift setter tanker i bevegelse. Og, har jeg av og til tenkt, det har noe med min mangel på gudstru å bestille. For i min verden er ingen steder mer renska for Guds eksistens enn kirkegårder. Her ligger de alle sammen, på rad og rekke, kjente og ukjente, gamle og unge, og her skal jeg også finne kvile under en stein når alt er slutt, og alle forskjeller er sletta ut. Hva de som ligger nede i jorda har tenkt og trudd mens de levde, har naturligvis vært av stor betydning for dem. Det har bestemt hvordan de har møtt andre mennesker, hvordan de har forholdt seg til motgang og sorger i livet, og til slutt hva de har tenkt om døden. Men her på kirkegården blir de

alle til jord. Alt er forbi, bortsett fra at du huskes av noen som lever videre. Et jødisk ordtak sier at du først dør ordentlig når navnet ditt blir nevnt for siste gang, så det kan ta tid - men borte blir du.

Det evige livet, slik det loves i religiøse forestillinger, framstår for meg som et sant mareritt. Kanskje har noen levd så fullkomment harmonisk og hensynsfullt at de kan hygge seg inn i evigheta med å se tilbake på det som var, men det gjelder ikke meg. Min trøst er at jeg, og de fleste jeg kjenner, setter pris på mange skjøpelige eksistenser. Sånt gir håp om at alle vi skjøpelige blir bedømt på en raus måte når vi tar kvelden. At det leites fram i minnet ei fordelaktig side eller to ved oss alle sammen. Det må være mye bedre enn å leve evig for å drive kritisk sjølevaluering inn i det uendelige, og ikke kunne gjøre noe godt igjen.

Hva bileieren på den vesle kirkegården i Lofoten har tenkt og trudd, veit jeg ikke noe om. Han døde i 1954 står det på den beskjedne gravsteinen. Det er samme året som jeg blei født. På det tidspunktet var han 86 år. Kanskje døde han i trua på Guds frelse og at han skulle få et nytt liv. Det er ikke så usannsynlig tatt i betraktning den sterke religiøse overbevisninga i de norske kystsamfunnene på tidlig 1900-tall. I tilfelle var sikkert ikke dette noen dyster framtidsutsikt for den som skulle dø.

Men de som levde igjen, familie, naboer, kjentfolk, har åpenbart tenkt andre veien. Tenkt på det som hadde vært og ikke på det som lå foran. Så har de vel snakka sammen og kommet fram til at det måtte stå noe på gravsteinen som ga aktelse til Håkon Hansen. En tittel, kanskje, men det var ikke så liketil. Der lå jo en lensmann og en lærer straks i nærheta. Ja, en handelsmann var også stedd til kvile ikke langt unna. Kanskje ikke like høgt verdsett av alle i bygda, gnien som han hadde vært, men tittelen trumfer ettermålet. Jeg ser for meg ei åpenhjerta rådslagning blant Håkon Hansens nære og ikke fullt så nære etterlatte der jeg står og betrakter gravstedet. Hva skal det stå på steinen? Man diskuterer. Én minnes at avdøde var en stødig baryton i bygdas mannskor. En annen at han hadde et spesielt godt handlag med sperring av fisk. Det blei også

nevnt at han alltid var der når det blei innkalt til dugnad. Glømt var det heller ikke at han var den i bygda som hadde ulovlig radio gjennom heile krigen. Men ingenting av dette var egna til innskrift på gravstøtta. Ikke før ei fåmælt kjerring kom til å nevne at presten i gravferda hadde snakka om sjåføren Håkon, falt lyset over den engasjerte forsamlinga. Det skulle sjølsagt stå «bileier» på gravsteinen. Hvor mange floker var ikke løst ved hjelp av den skjøpelige Forden til Håkon Hansen. Mirakuløst skaffa til veie tidlig på 30-tallet, satt i land fra båt i det vesle fiskeværet som stadig mangla bilvei til omverdenen - men veien skulle komme. Og med den Håkon Hansens glansfulle periode som bygdas transportør. Det var et før og et etter at bilen kom til fiskeværet. Nå kunne man tinge skyss for en rimelig penge hvis det behøvdes, eller sitte på aldeles gratis når Håkon var ute i de faste oppdragene han tok på seg etter hvert. Det blei ei ny tid med den alltid muntre Håkon Hansen og Forden hans. Altså «bileier».

I dag - i alle fall i noen kretser - nærmest for et skjellsord å regne. Men man forstår der man står og betrakter. Det kunne ha stått «korsanger» eller «dugnadsarbeider» eller for den saks skyld «radiolytter 1940-1945». Alt hadde gitt meir mening enn lensmann og lærer. Eller «folkehøgskolerektor», gud forby!

Alle har vel noe vakkert å bli huska for, så la det komme til uttrykk - og skit i titlene. Om jeg en dag kommer forbi en gravstein der det står Begersvinger, for eksempel, kommer jeg til å kjenne på et stikk av misunnelse.

Brynjar Tollefsen

Brynjar Tollefsen er tidligere rektor ved Lofoten folkehøgskole og har vært fast spaltist i seks år med petiten Blikk fra kaikanten. Nå runder han av med en utvidet tekst med sine betraktninger fra kaikanten. Vi takker varmt for mange skarpe blikk og refleksjoner fra nord.

SAMARBEID OG KANNIBALISME

Tekst og foto:
Ronnie MAG Larsen

Det begynte som det ofte gjør: på Sanner hotell. En sønn samtale man ikke helt husker hvordan startet, men som plutselig står der med kaffe i hånda og småprat i kroppen. Jeg sto ved resepsjonsdisken under tillitsvalgskonferansen i fjor høst. Lasse Lindberg fra Solbakken folkehøgskole kom bort.

- Vi har en filmskuespillerlinje, sa han.
- Jøss, sa jeg.

Det ble et kvarters samtale. Kanskje tyve minutter. Om samarbeid. Om at våre film- og skuespillerlinjer kunne gjøre noe sammen.

- Det hadde vært kult.
- Ja, vi burde få til noe.
- Vi tar det etter jul.
- Eller før?

Sønne samtaler skjer ofte i folkehøgskolen. De er fulle av entusiasme, nikk og gode intensjoner. Så går man hvert til sitt. Ting koker bort. I kålen. I vaffelpressa. I alt vi skulle rekke før jul. Og det er helt greit. Det er sønn det er.

Men ikke denne gangen.

Jeg nevnte det for filmklassen min på Follo. At det kanskje kom noen filmskuespillere fra Solbakken. Kanskje kunne vi lage en film sammen? Det sa bare pang.

- Når?
- Har de med klær?
- Skal vi caste dem?
- Kan vi filme med drone?

To uker senere var det klart. Én uke samarbeid. Hele Solbakken-linja kom til oss med soveposer, energidrikk og forventninger. Vi startet på mandag. Og vi startet med én gang.

Allerede første dag stod kameraene klare. Skuespillerne ble kastet rett ut i scener. Det ble ikke snakk om å «kjenne hverandre litt først». Det var action! før lunsj. Lystesting, kameratesting, lydsjekk og improviserte scener på direkten. Elevene våre fra begge skoler måtte lære seg replikker på ekstremt kort tid. Noen pugget om natta. Andre skrev om underveis. Noen lærte seg sine egne, og motspillerens, for sikkerhets skyld. Fordi det føltes viktig.

For det ble viktig. Ikke bare gøy. Ikke bare lærerikt. Men viktig.

Det var et ekte samarbeid. I praksis. Ikke på idéstadiet. Film er venting. Og jobb. Og frustrasjon. Men den uka var det også latter, nye vennskap og blikk som sa «du er god». Det lå en felles respekt i rommet. For faget. For hverandre. For prosjektet.

Manuset? Det begynte smått og ble etter hvert stort. Og mørkt. Og ja, det endte i kannibalisme. Som det ofte gjør når man gir ungdom kreativt frislipp. Først én død. Så to. Så noen veldig seriøse diskusjoner om etikk i post-apokalyptisk drama.

Men egentlig handlet det ikke om det. Det handlet om samarbeid. Om at vi lærere ikke må være redde for å slippe elevene våre løs på hverandre. Om at folkehøgskolen blir sterkere når vi roter i hverandres fagfelt. Når skuespillere lærer å ta regi, og filmfotografer lærer å se etter pustepauser i dialogen. Når vi deler.

Og kanskje viktigst: Når vi husker at vi ikke bare er konkurrenter.

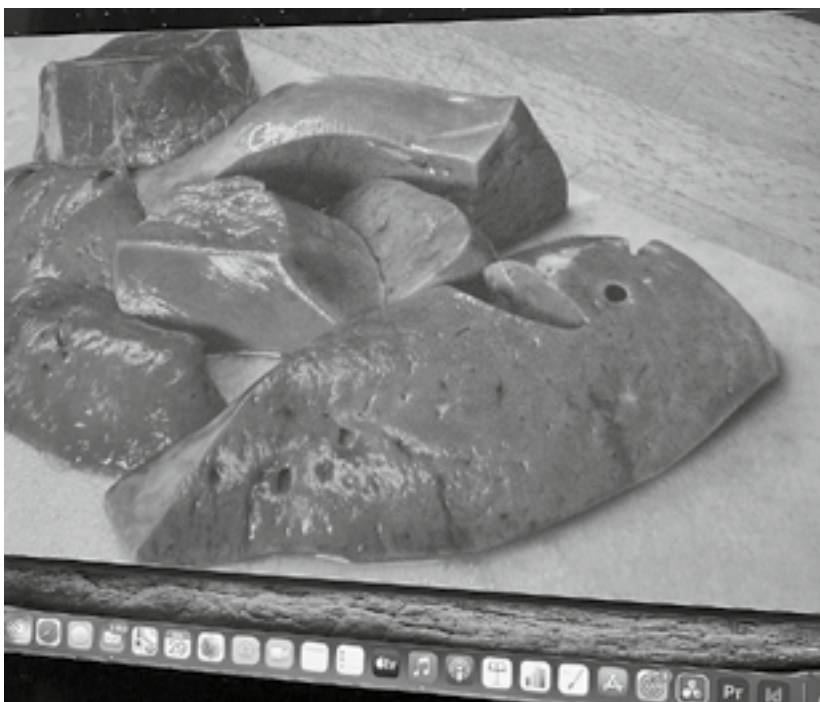
Vi snakker ofte om markedsføring, rekruttering og elevkamp. Og ja, vi konkurrerer om de samme søkerne. Men vi kjemper for det samme prosjektet. For mennesker som skal vokse. For modige livsvalg. For å gi unge folk et år som varer mye lenger enn et år.

I oktober møtes vi igjen på Sanner. Nye samtaler. Nye kaffekopper. Mer gulrotkake. Kanskje en ny idé over frokosten. En spire som får leve.

Så mitt råd er enkelt: Si ja. Ikke senere. Ikke «vi tar det etter jul». Bare si ja. Og begynn på mandag.

Samarbeid er ikke farlig. Det er bare litt slitsomt. Og veldig, veldig gøy.

Med eller uten kannibalisme.

KVA NO – EINAR OPSVIK?

Det er nynorske festspel på Aasentunet i Ørsta – omgitt av fantastisk Sverre Fehn-arkitektur. Det er ein passende stad for eit intervju med nynorsk-mannen Einar Opsvik (65). Vi riggar oss til med kaffi og kake i kafeen. Etter fire år som leiar i Folkehøgskoleforbundet går han no av med pensjon. All reisinga har vore ei belastning over tid, og det har blitt for lite tid på heimebane. No ventar nye gjeremål.

– *Kva ser du for deg i di nye fase som pensjonist?*

– Eg føler meg eigentleg som musikar, men all jobbinga og reisinga som leiar har tatt knekken på musikkarriera, det skal eg ta opp igjen no – det gir meining til livet.

– *Kva vil du sakne?*

– Det blir kontakten med alle folka. Eg har opplevd og møtt så mange dedikerte og fine kollegaer, då blir eg også veldig engasjert.

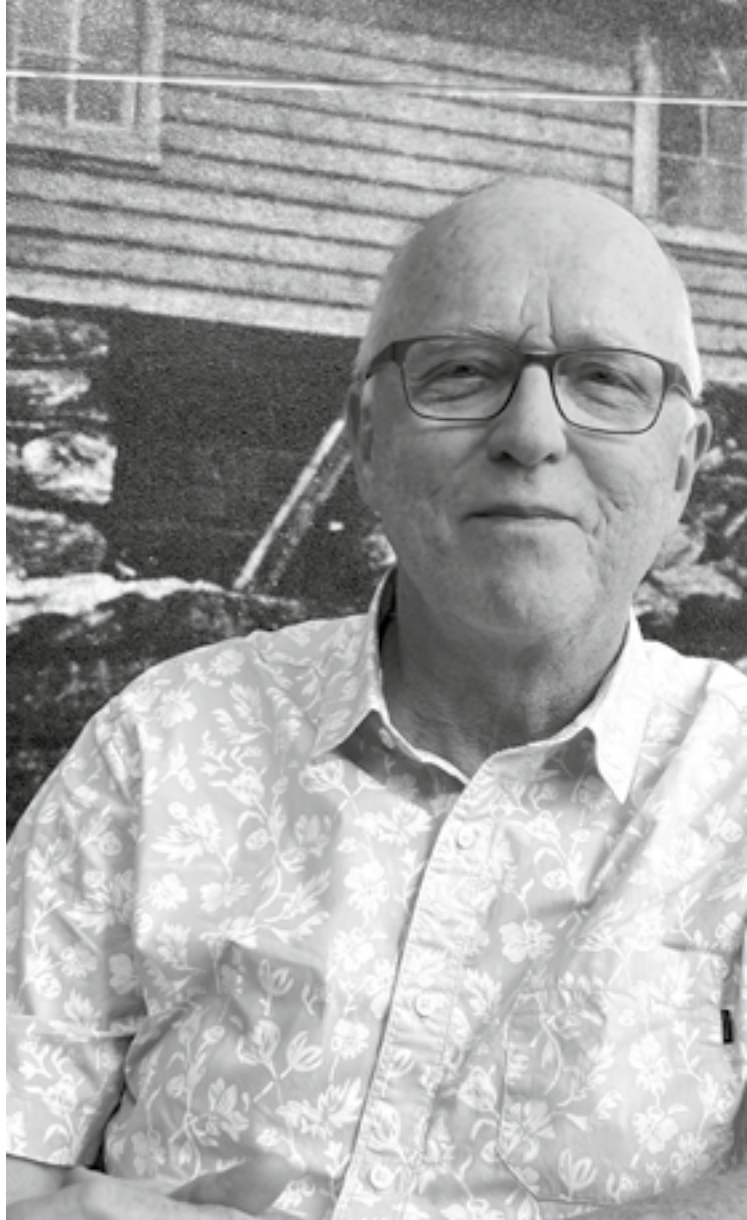
Einar er ikkje berre en veldig lesande og skrivande person, han er også praktisk. Det har blitt mange finurlige snekkerier og løysningar i huset hans i Ørsta. Nå bygg han et stort orangeri, og er i ferd med å lese seg opp på dyrking i drivhus.

Skrivinga har han ikkje tenkt å legge på hylla. – Eg kan bli ein plage for den nye redaktøren – eg har lyst til å bidra, mellom anna med ideologiske innspel. Det ligg stor tyngde i våre røter som skuleslag. Det var verkeleg ei sprengkraft på 1800-tallet, og eg trur det kan bli det igjen. Folkehøgskule er meir enn reising og gøy – ei slik førestilling kan fort bli sittande blant folk. Vi driv med noko viktig og seriøst, men det treng ikkje være noko motsetning her.

Musikken skal få meir plass for Einar framover. Han spelar obo i eit symfoniorkester og er støttespelar i eti ungdoms-symfoniorkester. Han spelar også saxofon og piano – nå ønsker han seg eit storband å få utfolde seg i. Det er jazzen som står han nærast – og det spelast konstant i bil og heime – men også klassisk og litt funky soul. No skal han tilbake til normal praksis og øve kvar dag – ei morgonøkt.

– *Kva er du mest fornøgd med å ha fått til som leiar?*

– Eg var ein pådrivar for å få inn folkelig opplysning i staden for folkeopplysning, i verdigrunnlaget i den nye lova. Det har stor betydning – om vi forstår djupna i det. Arbeidet med samanslåing av organisasjonane har vore en tyngre prosess. Eg er skuffa over at vi ikkje har kome lenger. Ein del av spenninga mellom frilynt og kristen folkehøgskule er vanskeleg å finne ut av. Det krev samtalar på fleire nivå – dessutan innsikt og kunnskap. Vi må frå frilynt side også forstå og respektere det dei kristne eig og står for.

«HAN ER BLIND
SOM ER
BOKLAUS»

Einar har arbeida målbevisst for ei reorganisering av seniorlaget før han slutta. – Eg har et engasjement for dette, og få liv i det. Det må skapast saman av seniorar som vil engasjere seg. Eg trur vi kan bidra til å skape retning for Folkehøgskoleforbundet.

Og frå Ivar Aasen gir Einar oss eit av hans ordtak med på vegen – «Han er blind som er boklaus». For Einar har det blitt mykje sakprosa-lesing som leiar, nå tørstar han etter å lese meir skjønnlitteratur.

Vi takkar for innsatsen og ynsker alt godt for vandra vidare!

Tekst og foto: Øyvind Krabberød

NYTT SKOGFINSK MUSEUM ÅPNER I OKTOBER

Helgen 24. til 26. oktober åpner endelig Norsk Skogfinsk Museum dørene for publikum, da foretar dronning Sonja den offisielle åpningen av museet på Svullrya i Finnskogen – Innlandet.

Vi fikk et innsyn i det nye fantastiske museet i de dype skoger i Grue-Finnskog - Norsk Skogfinsk Museum – i juli. Museet er tegnet av et team bestående av Lasovsky Johansson Arkitekter og Lipinski Arkitekter - fire unge arkitekter og venner med tilhold i Danmark. De vant en arkitektkonkurranse for prosjektet. De har virkelig truffet med dette særpregete museet, og bygget taler et språk som formidler den skogfinske kulturen.

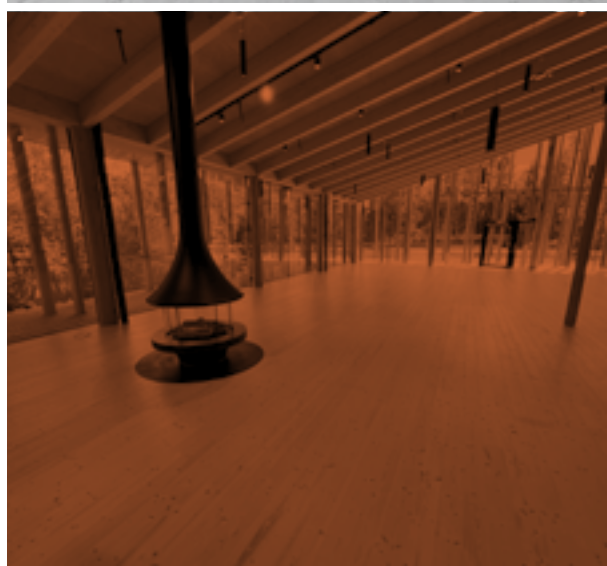
Det er fem nasjonale minoriteter i Norge - jøder, kvener/norskfinner, rom (sigøynere), romanifolket/tatere og skogfinner. Samene har status som urfolk. Skogfinnene er de eneste som har mistet språket etter overgrep fra den norske staten - fornorskningspolitik.

Det flotte flagget deres representere: grønt for skogen, rødt for ilden, gult for kornet/høsten og sort for asken/svedjebruk.

Skogfinner er en etnisk gruppe som stammer fra finner fra Savolax og Tavastland i Finland, som slo seg ned i skogområdene i Sverige og Norge i området som ble kjent som Finnskogen på begge sider av den svensk-norske grensen, men også lenger vest som Hadeland og Finnemarka i Drammens-området, og helt ned til Vestfold og Telemark. Størstedelen av denne finske utvandringen skjedde til Sverige i løpet av hundreårsperioden ca. 1575–1660, til Norge fra 1630-åra. De finske innvandrerne til Skandinavia hadde svedjebruk som sin primære jordbruksform.

I senere år er det på Finnskogen drevet et aktivt kulturvernarbeid for å ta vare på skogfinsk kultur, bl.a. med opprettelsen av «republikken Finnskogen». Forfatteren Åsta Holth og museumsdirektør Birger Nesholen, som vi traff, har vært sentrale i dette arbeidet. Det har vært en mangeårig hard kamp for endelig å få finansiert dette prosjektet. Helt til det siste, var det ikke sikret midler til drift over statsbudsjettet. Direktøren rettet en varm takk til SV som kjempet gjennom nok penger til forsvarlig drift for denne viktige og spennende institusjonen på Svullrya.

Øyvind Krabberød

CRISPIN PARELIUS JOHANNESSEN:

AVSLØRER DYREPLAGERI I RIDESPORTEN

Billedkunstner og hestetераpeut Crispin Parelius Johannessen har fått betydelig oppmerksomhet i både kunst- og rytterkretser for sitt dokumentariske og kunstneriske arbeid med å avdekke det som skjer bak fasaden i internasjonal ridesport. Bildene hans av hester som trenes og konkurrerer vekker oppsikt internasjonalt. Han har gjennom mange år fotografert de blå tungene som viser stress på verdenselitens hester. Nå har ny høyoppløselig og rask fototeknologi gjort det mulig å dokumentere scener som ellers går ubemerket i konkurranser.

Av Øyvind Krabberød
Fotos: Crispin Johannessen
og Øyvind Krabberød

Crispin Parelius Johannessen, tidligere folkehøgskolelærer ved Soltun folkehøgskole (Folkehøgskolen Nord-Norge), har over mange år jobbet intenst for å avsløre overgrep mot dyrene i hestesporten – under oppvarming og konkurranser. Vetrinærer, forskere og andre mener bildene viser det som kan være ulovligheter og brudd på dyrevernloven. Bildene har fått stor oppmerksomhet internasjonalt fordi de avdekker ubehagelige detaljer som før var skjult for oss. Disse fotoene og detaljene kan på mange måter kalles hestesportens tikkende bombe. Dette er mye mer enn fotos som er tatt ut av sin sammenheng, understreker Crispin.

Ny fototeknologi har gitt helt nye muligheter med å avdekke det som vi ikke ser med det blotte øye. Nye oppdagelser med speilløse kamera fanger mye mer.

Det siste året har han vært over hele Europa og fotografert dressur fra World Cup i London, Amsterdam, Neumünster, Fontainebleau, Basel og Falsterbo Horse

Show i Göteborg. Han har samlet over én million fotos. På et program på ca 7-8 minutter kan han ta hele 10.000 fotos. Med sitt speilløse superkamera kan det fotograferes opp til 120 fotos i sekundet. Crispin skyter med 60 fotos i sekundet – med kameraet som fanger opp mye som øyet ellers ikke kan se og observere.

ET KUNSTPROSJEKT

– Ifølge dyrevernloven er det ikke lov å påføre dyr smerte. Jeg stiller spørsmål ved det i treningen av hester innen elitesport. Jeg vil ikke bli sett på som en som sier at det ene eller andre er rett. Jeg prøver bare å dokumentere og bringe på banen fakta, så kan folk diskutere det de ser, sier Johannessen.

Crispin er kunstner og har en masteroppgave i kunst og en magistereksamen i kunsthistorie fra Goldsmith university of London. Han har fulgt dressureliten med sitt kamera siden 2009. Målet er å skildre hestevelferd i konkurranser.

– Det vanlige for hestefotografene som er på plass er at de velger ut fotos fra for eksempel prisutdelingen og sender til pressen. De konstruerer den verden vi vil se. Jeg tar bilder av alt det andre, sier Crispin.

Kunstneren og fotografen har blitt et kjent fjes på internasjonale ridestevner – og opplever stadig å bli motarbeidet. Selv sier han at han ikke gjør særlig vesen av seg – og forsøker å holde en lav profil. Crispin løfter ut detaljene av hestens ansikt – løfter det fram for verden.

– Jeg er bare stille og fortsetter å ta mine fotos. Crispins drivkraft er en brennende interesse for hester og deres velferd. Under oppveksten i Norge og England brukte han mye tid på rideskoler – og der opplevde han at hestens velferd ikke var en selvfølgelighet.

PROSJEKT SIDEN 1990

Crispin jobber med hesteosteopati, som er beslektet med kiropraktikk. Han er også hovpleier og vil at hestene skal gå uten jernsko, de skal leve barføtt. Han er fra Tromsø, og bor nå i Skåne på en gård med sine hester.

Dette har vært prosjektet mitt siden 1990 -tallet. Jeg er opptatt av forholdet mellom stillbilde og bevegelse og mitt forbilde er *My bridge -Eadweard Muy-bridge, The Horse in Motion*. (Se faktaboks)

Crispin jobbet på Soltun folkehøgskole som ridelærer i fem år. I 2007 arrangerte han en stor konferanse med 100 deltagere – om ikke voldelig hestetrening, det ble en suksess. Her fikk Crispin en arena for sitt videre arbeid med hestevelferd – og fikk pirke borti voldsproblemer og dyreplaging i hestesporten.

– Det var en stor greie for meg å komme inn i folkehøgskolen – jeg fikk en plattform på fredsskolen Soltun og fikk jobbe med ikke-vold og fredsperspektivet.

– I dag er det en «Sleggekultur» i hestesporten, ubehagelige bilder slettes og dekkes til, sukker Crispin.

Jeg ser på arbeidet mitt som folkeopplysning. Publikum ser ikke hva som egentlig skjer. På livesendingene ser en ikke detaljene.

Nå er hestemiljøet redd for å miste sporten sin. Hestepressen er veldig loyale til sporten og mye av det som dokumenteres slettes.

Crispin Pærlus Johannessen har i stor grad forandret hvordan folk ser på hester gjennom dette kunst- og dokumentarprosjektet.

Les også artikkelen i Aftenbladet (Sverige) – 21.03.2024 – saken tok da fart rundt vold mot hester.

Nå har denne saken også fått stort innpass i forskningen.

Se også: Hestevelferd.no, Dyrebeskyttelsen og Dyrevernalliansen

NY FOTOTEKNOGI
HAR GITT HELT NYE
MULIGHETER MED
Å AVDEKKE DET SOM
VI IKKE SER MED
DET BLOTTE ØYE

EADWEARD MUYBRIDGE, THE HORSE IN MOTION

I 1878 tok Eadweard Muybridge bilder av en hest i bevegelse, som viste at en hest i galopp faktisk har alle fire bena oppe fra bakken samtidig i et øyeblikk. Dette ble gjort ved å sette opp 24 kameraer langs en ridebane og utløse dem automatisk ved hjelp av tråder som hestens ben ville utløse. Resultatet var en serie stillbilder som viste hestens bevegelse i detalj, og som senere ble brukt til å lage en av de første filmene.

Fotoprojektet begynte med Muybridge (bevegelsesfotografiets pioner) Muybridge sin serie av bilder, kjent som «The Horse in Motion», var et viktig gjennombrudd i studiet av bevegelse, og viste at kameraet kan fange opp bevegelser som er for raske for det menneskelige øye. Dette arbeidet bidro også til utviklingen av filmmediet, da det viste hvordan en serie stillbilder kan settes sammen for å skape illusjonen av bevegelse.

*I folkehøgskolen:
Nå fem fhs med hestelinjer,
det var på det meste mer enn ti.*

*– I dag er det en «Sleggekultur» i ridesporten,
ubehagelige bilder slettes og dekkes til*

DISTRIKSTMØTE FJORDANE FOLKE- HØGSKULE

«Å ruste seg for framtida» vart sett som tema for møtet i distrikt 3, på Fjordane folkehøgskule på Nordfjordeid i slutten av mai. I etterkant av skuleåret og midt i ein vanskeleg søknadssituasjon, ser ein framover og arbeider både med faglege tema, og korleis skulane kan styrke kvarandre, og stå sterkare saman.

Fjordane fhs. hadde sett saman eit variert program med bidrag frå m.a. Informasjonskontoret for folkehøgskulen og frå Folkehøgskoleforbundet. Sindre Storvoll leverte eit inspirerende forelesing om korleis ein kan arbeide saman i ei krevande tid. Seksuell danning vart tematisert og presentert av skulen sine eigne tilsette. Dei brukte sine kunnskapar og erfaringar gjorde dette temaet konkret og dagsaktuelt på ei svært fin måte. I tillegg arrangerte skulen teambuildingsaktivitetar og fin kveldsunderhaldning til nytte og glede. Heile arrangementet vart fint innramma av skulen sitt glitrande kjøkken og lune kaffibar.

Einar Opsvik

SLUTT MED DET!

Du tror at utdanning kun handler om pensum?

slutt med det!

MaxPower

NOTERT

MATVAREKJEDENE TAR FOR MYE

– Mener du at matvarekjedene tar «for mye av kaken» i forhold til produsenter og leverandører?

– Uten tvil. Følg pengene. Bonden får rundt 2,50 kr for kornet til et brød. Vi kunne gitt bort kornet uten at prisen endret seg nevneverdig i butikk, sier Tor Jacob Solberg.

Bondegårding Tor Jacob Solberg i Dag og Tid

DETTE ER DANMARK: DANSK FOLKEHØGSKOLE FÅR 4 MILLIONER FOR Å UTVIKLE GRØNNE SANGER

Lederen i foreningen for danske folkehøgskoler - FFD, Lisbeth Trinskjær, slapp denne nyheten under det danske Naturmødet i Hirtshals i mai.

«Naturmødet er et årlig arrangement i Danmark, som er et politisk, folkeligt og faglig møte om naturen. Mødet arrangeres av Hjørring Kommune og finner sted i Hirtshals i slutningen av mai hvert år. Formålet er å samle alle interessegrupper og enkelt-personer med interesse for natur, og det sker gjennom uformelle samtaler, taler, møder og events i og omkring naturen.»

Lisbeth Trinskjær skriver på Facebooksiden til Sangkraft Hjørring:

Det er svært for alvor at handle resolut på en ambition man har svært ved at begripe og forestille sig. Sådan er det også med den grønne omstilling. «Forestillingskrisen» er der forskere der kalder det. Vi kender det godt fra os selv. Det er langt lettere at legge kræfter i at nå det vi drømmer om, end i at undgå det vi frygter. For frygt fryser vores handlekraft.

Derfor er det en kæmpe fornøjelse i dag at kunne dele nyheden om at Højskolerne har modtaget **en bevilling på 4 mio kroner fra 15. Juni Fonden** til at utvikle nye grønne fællessange & til at lære Danmark at synge dem.

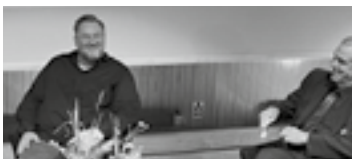
Grundtvig kendte betydningen af det «historisk poetiske». Han pegede allerede ved Højskolernes fødsel på hvor kraftfuldt vores forestillingsevne påvirker bearbejdningen af vores forstand, vores forståelse af os selv, af verden og af fremtiden. Og at det historisk poetiske – altså det vi synger, kan åbne nye vidder.

Derfor er jeg kisteglad for denne bevilling og det arbejde den muliggør. Det kommer til at sette aftryk. Konkret vil vi i de næste 3 år bringe forskere, debattører, digtere og komponister ind i fælles værksteder, hvor de kan skabe billeder af den fremtid vi griber ud efter og håber på, digte om den natur der vil være på den anden side af realiseringen af ambitionen bag den grønne trepart, og omsætte det til nye fællessange. Så den poetiske kraft finder vej til os alle.

Nyheden breakede vi på Naturmødet i Hirtshals i dag. Sammen med Rasmus Skov Borring & Betina Egede Jensen.

NYNORSK JOURNALISTPRIS TIL AVISA HALLINGDØLEN

Prisvinnere – f.v. Tor Folgerø og Olav Johannes Bøthun.
Foto: Øyvind Krabberød

Det var under de nynorske festspela på Aasentunet i Ørsta at Nynorsk journalistpris ble tildelt journalistene Olav Johannes Bøthun og Tor Folgerød i Hallingdølen.

De skildrer seg selv som Aasenske spesialtroppar.

– Vi er proffe og jobbar målretta for å halde skansen, slik at nynorsken ikkje tapar terreng. Vi er proffe og jobbar målretta for å halde skansen, slik at nynorsken ikkje tapar terreng. Vi er soldatar i frontlinja og spesialstyrken for nynorsken, seier Tor Folgerø og Olav Johannes Bøthun til NRK.

Juryen, som ble ledet av Solveig Barstad, sa i sin begrunnelse for tildelingen: Prisvinnerne viser at de kan lage et produkt med kvalitet uten at det går utover nynorsken.

Lokalavisa for Hallingdalen, med sine 20.000 innbyggere, har hele 11.000 abonnenter – og 1/3 av disse bor utenfor dalen. Avisa har en dedikert stab og har tidligere vunnet en rekke priser for journalistikk og design – for hele produktet. De har sin redaksjon i Ål.

Kulturdepartementet sin nynorskpris for journalistar er en språkpris som ble opprettet i forbindelse med åpningen av Nynorsk mediesenter i NRK i 2004. Målet med prisen er å bidra til økt bruk av nynorsk i media, og å gi en oppmerksomhet hvert år til en journalist som har utmerket seg med levende og godt nynorsk i media og som gjennom arbeidet sitt har gitt nynorsken status og innpass på nye område.

Prisen er på 75 000 kroner og et kunstverk. Prisen ble delt ut første gangen i 2006.

Ingvild Bryn i NRK fikk prisen i 2024.

Øyvind Krabberød

Solveig Barstad delte ut språkprisen til journalistene fra Hallingdølen.

Arbeidslivet

TILLITSVALGT-ORDNINGEN

Å ha innflytelse på egen arbeidssituasjon er av avgjørende betydning for trivsel, eierskap og fellesskapsfølelse. I relativt små organisasjoner med kort vei til ledelsen, er forventningen om en felles forståelse for arbeidets målsetning, både viktig og mulig å innfri. Det finnes selvsagt en arbeidsgiverside og en arbeidstakerside, men jeg vil hevde at de to partene det meste av tiden kan møtes i et felles mulighetsrom på midten.

I hovedavtalene står det at «Det er en felles plikt for virksomhetens ledelse, de ansatte og deres tillitsvalgte, å ta initiativ til og aktivt støtte opp om og medvirke til samarbeid». Videre står det at «Tillitsvalgte skal velges blant anerkjent dyktige ansatte ved virksomheten, med erfaring og innsikt i dens arbeidsforhold.» Det handler om å velge en person som får tillit til å ivareta de ansatte gjennom et konstruktivt samarbeid med ledelsen.

I en uformell og muntlig kultur ordner man det meste i minnelighet på de fleste skoler, og alle saker diskuteres gjerne med hele personalet. Det er viktig med gode og åpne prosesser, og at alle føler eierskap til resultatet, dette søker man gjerne å sikre gjennom plenumssamtaler.

Jeg vil likevel slå et slag for formaliserte samarbeidsmøter mellom rektor og tillitsvalgt. Dette skal ikke gå på bekostning av informasjonsflyten i fellesskapet, men skal sikre at saker som er viktig for medlemmene blir grundig belyst og drøftet. Målet er å opprette en jevnbyrdig og trygg relasjon mellom disse to personene, i akkurat disse to rollene. Dette fungerer best der hvor rektor nettopp bruker drøftingsmøtet med tillitsvalgt til å undersøke om beste løsning er funnet, eller om det er andre perspektiver og scenarioer som bør tas med i vurderingen.

Jeg vil slå et slag for formaliserte samarbeidsmøter

Mange erfarer at et folkehøgskoleår er så hektisk at alt som ikke er satt i kalenderen, ikke skjer. De sentrale parter anbefaler at de lokale parter bestemmer sitt møteintervall, for eksempel «den første tirsdag i måneden», og så tar utgangspunkt i en fast agenda for sine møter. På denne måten sikres det at avtalefestede områder til informasjon og drøfting oppfylles.

Selv med et tydelig felles mål om den best tenkelige skolen for elevene, er det ikke til å komme fra at partene noen ganger har motstridende interesser. Spesielt i slike tilfeller er det ønskelig at partenes relasjon er så trygg at de kan stille seg åpne for den andres argumenter og fortolkning av situasjonen. Så kommer det naturligvis en tid hvor hver av partene tar et eget standpunkt. Rektor skriver protokoll, hvor tillitsvalgts perspektiv skal fremkomme. Det skal videre stå hva rektor har besluttet, og eventuelt hvorfor tillitsvalgt ikke har fått gjennomslag for sitt syn.

Folkehøgskoleforbundets tillitsvalgte er demokratisk valgt til å representere våre medlemmer, tale deres sak og fremme deres interesser. Tillitsvalgte over hele landet påtar seg en viktig oppgave på vegne av fellesskapet, og vi håper at de blir møtt med respekt og i «lik øyehøyde». Takk for det arbeidet dere gjør!

Angelina K. Christiansen,
generalsekretær i Folkehøgskoleforbundet

KRIGEN I GAZA ER EIT TRUGSMÅL MOT VÅR HUMANITET!

Folkehøgskulane arbeider for å fremme humanistiske verdiar som fridom, likeverd, solidaritet, demokrati og respekt for menneskeverdet. Dette er vårt verdigrunnlag, og det forpliktar oss til å stå opp for urettferdigheit, urett og arbeide for fred, rettstryggleik og ivaretaking av menneskerettar overalt.

I meir enn 75 år har det palestinske folket levd med konsekvensane av okkupasjon, fordrivelse og systematiske brot på fundamentale menneskerettar. Etter Hamas sitt forferdelege terrorangrepet 7. oktober 2023 har situasjonen i Gaza eskalert til ei humanitær krise av historiske dimensjonar, som Israelske styresmakter må ta ansvar for.

Situasjonen i Gaza er ei humanitær katastrofe og ein moralsk kollaps. Infrastruktur, heimar, skular, sjukehus, kyrkjer og moskear er jamna med jorda. Mat, reint vatn, drivstoff, medisin og helsehjelp er gjort utilgjengeleg for sivilbefolkninga. Born blir fråtatt retten til beskyttelse og skulegang. Titusenvis av sivile, kvinner og barn er brutalt drept, og enno fleire er lemlesta og påført skader for livet. Ei strategisk hungersnaud blir nytta som våpen og påfører barn skader og traume dei vil slite med resten av livet. Sivile mål blir bomba og det finnst ingen trygge soner. Livsgrunnlaget for folket på Gaza er fjerna.

Dette er kollektivt avstraffing av sivile – eit folkemord, og det er tydelege brot på Genèvekonvensjonane og folkeretten. Det internasjonale rettssystemet blir ignorert og situasjonen bidrar såleis til å undergrave det moralske og rettslege grunnlaget for det internasjonale samfunnet.

Situasjonen på Gaza og på Vestbredden krev at vi hever våre røyster med klare krav:

- Stopp bombing, invasjon og overgrep mot sivile i Gaza!
- Umiddelbar humanitær naudhjelp og bistand!
- Stå saman med andre land om ein boikott av Israel!
- Trekk ut økonomiske investeringar og innfør økonomiske sanksjonar!
- Alle krigsbrottsverk skal etterforskast!

Arbeid for ei varig løysing i tråd med folkeretten!

Folkehøgskulane tar samstundes avstand frå antisemittisme og eit veksande jødehat, samt islamofobi, som har oppstått i forlenginga av konflikten mellom Israel og Palestina. Vi tar òg tydeleg avstand frå Hamas sine terroraksjonar og undertrykking av sitt eige folk.

Folkehøgskulen arbeider for menneskerettar og demokratiske verdiar, og bidrar med konkret demokratiopplæring på sine skular, på dannelsesreiser og ved kulturutveksling over heile verda. Vi trur på dei unge si kraft til å bidra til endring, og vi forpliktar oss til å arbeide for danning, kunnskap og opplysning og å bidra til å utvikle evna til dialog.

Vi står saman med dei unge for å kjempe for ein rettferdig fred mellom Israel og Palestina. Folkehøgskulen vil bidra til at ungdommane sine stemmer blir ei viktig kraft i sivilsamfunnet, i den politiske debatten og i det offentlege ordsiftet.

Stopp krigen i Gaza!

Folkehøgskoleforbundet v/Einar Opsvik

LEDER I FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET

NYTT SKOLEÅR OG NYTT FORMÅL!

Med den nye folkehøgskoleloven har vi fått en ny formålsparagraf. Det gamle formålet om at vi skulle fremme «allmenndanning og folkeopplysning» er utvidet, nå heter det at vi skal fremme «allmenndanning, folkelig opplysning, aktivt medborgerskap og menneskeverd. Folkehøgskolen skal bidra til mangfold og være åpen for alle».

Den nye loven sier også at alle skoler skal ha offentlig tilgjengelige kursplaner der man kan lese hvordan skolene inkluderer det nye formålet i skolehverdagen.

Det kan virke vanskelig og komplisert, men det kan også sees på som et flott utgangspunkt og en mulighet til å utvikle skolens ulike linjer, studieturer, valgfag, fellesfag og internatliv. Hvordan arbeider vi med aktivt medborgerskap, og hva er det egentlig? Hva gjør skolen for å fremme menneskeverdet? Og hvordan skriver man om det i en kursplan? Dette kan være utgangspunkt for meningsfulle samtaler på skolene, gjerne sammen med elevene.

Folkehøgskolenes samfunnsrolle må vises tydeligere. Spesielt har vi en oppgave, en mulighet, et oppdrag når det gjelder demokratisk danning, og hos oss heter det aktivt medborgerskap. Dette er midt i blinken for oss i folkehøgskolen, og understreker hvilken demokratisk tradisjon vi står i. Men hvorfor bruke begrepet «aktivt medborgerskap» og ikke rett og slett «demokrati»?

Departementet beskriver det slik:

«Aktivt medborgerskap er et uttrykk som dekker hele menneskets deltakelse i samfunnet, både overfor andre individer og i et større demokratisk og globalt perspektiv» Prop 111 L §4.3.3

Med andre ord så kan man si at demokratiet er rammen som vi lever i, mens aktivt medborgerskap er innholdet. Uten aktivt medborgerskap, intet demokrati.

Samtidig er demokratiet slik vi kjenner det under sterkt press. Sosiale medier, falske nyheter og deep fake gjør det vanskelig å vite hva som er reelle nyheter og hva som er politisk påvirkning. Desinformasjon eller «alternative fakta» spres raskt, og vi har ikke lenger en felles erkjennelse av hva som er sant eller ikke. Vi lever på mange måter i et postfaktuelt samfunn, selv om vi i Norge er noe forskånet mot denne utviklingen i forhold til resten av Europa.

Medietrendene for 2024 (Kantar) viser at stadig flere unge mennesker går til TikTok for å hente informasjon om det som skjer i verden. 66 prosent av unge mennesker går til sosiale medier for å finne nyheter. De redaktørstyrte nettavisene er også viktige, men de taper terreng mot kjappe nyheter på sosiale medier. Samtidig som norske skoleelever får grundig opplæring i kildekritikk, og egentlig vet det meste om falske nyheter og hvordan ulike krefter ønsker å påvirke dem, så velger de sosiale medier for nyhetsoppdatering.

Folkehøgskolenes samfunnsrolle må vises tydeligere

Aktivt medborgerskap forutsetter en følelse av å høre til i et felleskap, og å føle seg respektert og inkludert. Hvordan kan folkehøgskolen bidra til at unge mennesker skal ha tro på at deres bidrag kan gjøre en positiv forskjell i den verden vi lever i? Aktivt medborgerskap betyr å kjenne at det man bidrar med nytter. Det betyr at man blir lyttet til, at det man mener og ønsker og vil bidra med tas på alvor. På folkehøgskolene har vi en unik mulighet til å ta elevene på alvor, og la dem ta ansvar og beslutninger selv. Det er ikke vår jobb å detaljregulere og «hjelp» til når vi ser at det kanskje ikke blir slik de håpet.

Ved å få ansvar, tas ansvaret. Og hvis resultatet blir sånn passe, så lærer man av det. Men da er man en del av et fellesskap, man blir tatt på alvor.

Hva kan vi så skrive i kursplanen om aktivt medborgerskap? Kanskje at elevene tar ansvar for prosjekt på egen hånd. At elever er del av et fellesskap der man tar beslutninger sammen, og så evaluerer og lærer av beslutningen som ble fattet. At elevene former skolen sammen, og at de på den måten lærer at enhver person har en viktig plass i fellesskapet, og hvis man er oppmerksom på sin rolle i forhold til seg selv, de andre elevene og samfunnet omkring, så kan man bidra til et rikt og godt samfunn.

Astrid Moen,
nyvalgt leder i Folkehøgskoleforbundet

DEMOKRATIBÅTEN I ARENDAL

På to gamle, flotte båter sentralt plassert i Pollen markerte folkehøgskolene seg med «Demokratibåten» under Arendalsuka. Hensikten er å vise seg fram for politikere, organisasjoner og næringsliv, og det fikk vi virkelig til. Med 21 arrangement og debatter om temaer som folkehelse, polarisering og boligdrøm, viser vi at vi er en arena med samtale om viktige temaer for unge voksne. Debattene var godt besøkt, og Sjømannskirken serverte gratis vafler. Populært. Dette er et viktig arrangement der frilynt og kristen folkehøgskole samarbeider godt.

Vi satser på ny demokratibåt neste år!

KALENDER

11. sept.:	Webinar. Forebygging av radikalisering i folkehøgskolene
10. – 12. sept:	Møte i Nordisk folkehøgskoleråd, Nansenskolen, Lillehammer
17. – 18. sept.:	Informasjonskonferansen, Scandic Oslo Airport
19. sept.:	Seminardag innen informasjon og markedsføring, Informasjonskontoret i Oslo
6. – 8. okt.:	Trøndermøtet, Sund folkehøgskole
20. – 23. okt.:	Tillitsvalgthkonferansen, Sanner hotell, Gran
5. – 6. nov.:	Lederforum, Scandic Oslo Airport Gardermoen
5. – 6. jan.:	Pedagogiske drøftingsdager i D7, Romerike folkehøgskole
8. – 9. jan.:	Kurs for nye lærere del 2, The Well
12. – 14. jan.:	Rektormøtet, Sanner hotell, Gran på Hadeland

Følg med på kalender på www.frilyntfolkehøgskole.no for oppdateringer/mer informasjon, påmelding og nye arrangement.

MEDLEMS- FORDELER KORT FORTALT:

Engasjement i lønns- og arbeidsforhold:

Folkehøgskoleforbundet gir sine medlemmer mulighet til engasjement og innsats for å bedre egne og arbeidskollegers lønns- og arbeidsforhold.

Kurstilbud i Folkehøgskoleforbundet:

Folkehøgskoleforbundet tilbyr medlemmer og tillitsvalgte gratis kurs og skolering i tariff – og forhandlingskunnskap, arbeidsrett og tillitsvalgtarbeid.

Forsikringsordninger: Folkehøgskoleforbundet tilbyr medlemmene gunstige forsikringsordninger i samarbeid med Utdanningsforbundet og Tryg Forsikring.

Fortløpende informasjon: Som medlem i Folkehøgskoleforbundet får du fortløpende informasjon om tariffsaker og andre forhold som berører din arbeidssituasjon. Dette skjer gjennom tillitsmannsapparatet, elektronisk nyhetsbrev, Folkehøgskoleforbundets hjemmesider og medlemsbladet «Folkehøgskolen».

Uvalg for alle: Folkehøgskoleforbundet har etablert utvalg for lærere, utvalg for praktisk personale og et skoleutviklingsutvalg. For rektorene er det etablert et eget landsdekkende lokallag.

Vil du vite mer:

frilyntfolkehogskole.no/fhf/medlem/

TILLITSVALGTKONFERANSEN

Tradisjonen tro holdes Tillitsvalgtskonferansen på Sanner Hotell på Gran på Hadeland. Hovedkonferansen er fra 21. – 23. oktober, og forkurs for nye tillitsvalgte holdes på mandag 20. oktober. Fra programmet kan vi nevne at vi skal se på tillitsvalgtes rolle i forhold til ny lov og forskrift, og at Benedicte Hille fra advokatkontoret Helmr blant annet skal snakke om lovens krav til et fullt forsvarlig arbeidsmiljø.

LEDERFORUM

Årets Lederforum, inklusive årsmøte for Informasjonskontoret for folkehøgskolen, finner sted 5. – 6. november på Scandic Oslo Airport. Rektor og assisterende rektor/inspektør i frilynt folkehøgskole inviteres sammen, kristne rektorer har sitt Rektorforum i utlandet i år. Vi holder på å sette sammen et spennende program, og håper at vi blir mange som møtes i november!

NYTT FORBUNDSSTYRE

Landsmøtet i Folkehøgskoleforbundet valgte i mai nytt styre. De hadde sitt første møte i forkant av Folkehøgskoleuka på Ringerike fhs., der ble Ronnie MAG Larsen valgt til nestleder. Foto f.v. Inger O. Oppedal – lærer Fana, Mariann Aaland – rektor Buskerud, Astrid Moen – Sund og FHF, Gøril Fauske – lærer Ringerike, Bendik Guldbrandsen – lærer Follo, Ronnie MAG Larsen – ass rektor Buskerud/lærer Follo og Frida Isungset – lærer Sogndal. Jonatan Rask, rektor ved Nordisk fhs. var forhindret fra å møte.

FOLKEHØGSKOLEUKA 2025

Tusen takk til alle som deltok. Dette var et stort kollektivt løft! Hold av 3. – 6. august 2026, da feirer vi Folkehøgskoleukas tiårsjubileum. Ringerike Folkehøgskole er vertskap. Les ellers alt om årets Folkehøgskoleuka i egen sak.

Angelina, Astrid og Espen

MYNDIGGJØRING – PEDAGOGISK UTVIKLINGSPROSJEKT

Nå har skolene mulighet til å delta i et felles pedagogisk utviklingsprosjekt om attraktiv myndiggjøring i en ny tid.

Verden ser svært annerledes ut nå enn bare for noen få år siden, og den vil garantert være minst like ugjenkjennelig om noen år. Den teknologiske, verdimesige og politiske utviklingen i Norge og verden utfordrer folkehøgskolene.

Organisasjonsutviklingslitteraturen lærer oss at man på tross av en travel og altoppslukende hverdag, vil ha stor glede av å må investere i fremtiden. Det første og viktigste grep for å få til utvikling er å sette av tid til å snakke sammen, sette av tid til å reflektere med hverandre over hva vi gjør og hva vi ønsker å utvikle videre.

Folkehøgskoleforbundet og Informasjonskontoret for folkehøgskolen, gjennom rådgiver for pedagogisk utvikling og Skoleutviklingsutvalget, inviterer derfor skoler til å inspirere hverandre gjennom å:

- dele eksempler, erfaringer og tanker om den pedagogiske fremtiden til skoleslaget,
- dernest å undersøke interessen for at noen skoler ønsker å delta i et felles pedagogisk utviklingsprosjekt om ulike nye opplegg som kan bidra til å myndiggjøre våre deltakere (elever) på attraktive måter fremover.

I første omgang er vi interessert i å komme i kontakt med skoler som kan ønske å delta på en første inspirasjons- og erfaringsdelingssamling. Dernest skoler som kan vurdere å gå videre og delta i videre utviklingsprosjekter, som slik kan bidra med nye pedagogiske impulser til folkehøgskolenes hverdag i en ny verden.

Samlingen vil foregå fra lunsj til lunsj sentralt på Østlandet, på dato avtalt i samråd med skoler som melder sin interesse. Samlingen støttes av PU-midler og det tas sikte på reiseutjevning.

Meld din interesse til meg via epost: espen@folkehogskole.no
Håper å høre fra nettopp deg

Espen Bråten Kristoffersen

JA TIL GAVE

En fin maidag landet det et tilbud om Folkehøgskoleforbundet ville ha en gave – et trykk som ble laget til Grundtvigs 200-års jubileum for hans fødsel – i 1983. Svaret var kontant ja, og giveren, Sturla Bjerkaker (77) dukket så opp med det fargerike bildet på kontoret i Brugata. Et lekent og naivistisk uttrykk av Nikolai Frederik Severin Grundtvig.

Sturla Bjerkaker har en lang merittliste i det nordiske samarbeidet og i voksenopplæringen. Han har vært generalsekretær i Voksenopplæringsforbundet og norsk lektor og rektor ved NFA – Nordens folklige akademi i Göteborg (nedlagt 2003).

Bjerkaker har vært en stor entusiast for nordisk samarbeid og fikk derfor dette bildet for sin innsats. Han har også jobbet iherdig for samarbeidet mellom folkehøgskolen og voksenopplæringen.

Dette bildet har fulgt Bjerkaker på sine ulike arbeidsplasser, men nå var det for ham tid for å dele med seg dette verket – som vi ikke har klart å finne ut hvilken kunstner som står bak,

Vi sier tusen takk for gaven!

Øyvind Krabberød

Vent gjerne med Demokratibussen til senere i skoleåret. Prat med naboskolene dine og finn en tid som passer for alle.

ELEVSTALL

Når du leser dette bladet så er årets elevtall klare, men i skrivende stund er vi fortsatt spente på hvor mange ungdommer som ender opp med å begynne på folkehøgskole i år.

Etter fem år med nedgang i antall elever på norske folkehøgskoler så kan det se ut til at vi lander på omtrent status quo i år, men det gjenstår altså fortsatt å se de endelige tallene.

Søknadsåret startet svært godt med rekord i antall søknader. Dette skyldes ny opptaksdato 15. november og flere som ønsket å sikre seg plass tidlig. Spenningen var stor på om mange ville huske den gamle opptaksdatoen og om vi ville få en søknadstopp knyttet til 1. februar. Dessverre fikk vi ikke det og i løpet av noen få uker i januar gikk søknadstallene fra pluss til minus for folkehøgskolene.

Fra 1. mars har tallene dog vært positive, og folkehøgskolene ligger 12 prosent foran fjoråret i antall søknader fra da og ut året. I sommer fikk vi ekstra mange søknader og vi må flere år tilbake for å finne en bedre søknadssommer.

Det er størst økning i søknader fra Akershus, Rogaland og utlandet. Når det gjelder den siste gruppen så er det spesielt Kina, USA, Sverige, Nederland, Danmark og Tyskland søknadene kommer fra.

NY OPPTAKSDATO

I fjor diskuterte rektorene seg fram til at den gjensidige avtalen om å ikke ta opp elever før 1. februar skulle justeres. Ny opptaksdato ble 15. november fra 2024.

Når søknadsåret er ferdig, skal ny opptaksdato evalueres og legges fram til ny diskusjon blant rektorene. I år vil vi dog fastholde opptaksdatoen 15. november.

ÅRSMØTE

Rektorene i frilynt folkehøgskole er innkalt til årsmøte i IF 6. november på Gardermoen. Årsmøtet i IF ligger sammen med Lederforum som både rektorer og inspektører er invitert til. Datoen for Lederforum er 5. og 6. november.

DEMOKRATIBUSSEN

Før sommerferien oppfordret vi folkehøgskolene til å gå sammen og sette i gang demokratibusser rundt om i landet. Demokratibussen er busser som går fra folkehøgskole til folkehøgskole med ungdomspolitikere som får møte folkehøgskoleelever og deres spørsmål og opplegg til debatt.

Flere skoler har forsøkt å få til Demokratibuss før valget i september uten å lykkes. Ungdomspolitikerne er for opptatt til å kunne delta.

Det er viktig å huske på at demokratiske debatter ikke kun trenger å være knyttet til valg. Demokratibussen kan like gjerne kjøre i november eller februar, som i september. Da har elevene blitt litt varmere i trøyen og er mer klare for å ta på seg ansvaret med å arrangere gode debatter.

Dorte Birch

NY LOV OG FORSKRIFT FOR FOLKEHØGSKOLENE –

ENDELIG PÅ PLESS

Etter flere måneder med venting er forskriften til den nye folkehøgskoleloven endelig fastsatt av Kunnskapsdepartementet.

Dermed er et fire år langt arbeid, fra offentlig utredning til ferdig lov og forskrift, avsluttet.

Selv om prosessen har tatt tid, er det mye å være fornøyd med i den nye forskriften. Vi setter særlig pris på at:

- det innføres **knekkpunkt i tilskuddsmodellen**
- det **ikke blir en fast prosentvis fordeling** mellom basistilskudd, elevtilskudd og tilskudd til rentebetaling, slik Utdanningsdirektoratet foreslo
- sektoren fortsatt beholder en **rammebevilgning**, der de tre elementene inngår

Dette er viktige seire for folkehøgskolene. Samtidig er det naturligvis punkter vi gjerne skulle sett annerledes.

KAPASITET OG ELEVPPTAK

- Begrepet «internatkapasitet + 20 %» forsvinner. I stedet innføres «**skolens kapasitet**», som er det maksimale elevtallet en skole kan ha.
- Folkehøgskolerådets forslag om +5 % fleksibilitet fikk ikke gjennomslag, men kapasiteten kan justeres minst hvert femte år.
- Nye skoler får tilskudd til 35 elever i oppstartsfasen. Har de flere elever, får de tilskudd tilsvarende faktisk elevtall.
- Opptak skal heretter starte **15. november året før skolestart**.

KORTE KURS OG FRAVÆRSREGLER

- Reglene for korte kurs utvides ikke ut over de tre gruppene som allerede fantes i forrige forskrift.
- Rundskrivet om fravær fra 2007 er opphevet. Regler om fravær er nå en del av forskriften.
- Internatet skal fortsatt være en integrert del av læringsprogrammet. Det er åpnet for **noe fleksibilitet** i spesielle tilfeller, f.eks. når en elev har store personlige utfordringer.

OMFORDELING AV SÆRTILSKUDD

Folkehøgskolen Nord-Norge starter dessverre ikke opp denne høsten. Skolen mottok særtilskudd, og normalt ville midlene blitt trukket inn ved nedleggelse. Men departementet har valgt å **beholde de 25 plassene for elever med særlige behov** i rammen, og overføre dem til Rønningen folkehøgskole.

Det er positivt at plassene ikke forsvinner, men vi vet at mange skoler gjerne skulle hatt disse plassene. De fleste skolene vet hvor krevende det er å få godkjent søknader hos NAV. Søknadene til NAV for denne gruppen elever vil vi arbeide videre med.

VIDERE ARBEID

Folkehøgskolerådet har fått gjennomslag for mange viktige punkter, men ikke alle. Vi vil fortsette dialogen med departementet utover vinteren for å sikre gode tolkninger av lov og forskrift.

Har dere spørsmål eller behov for avklaringer, hører vi gjerne fra dere. **Nå begynner jobben med å tilpasse skoledriften til ny lov og forskrift** – og vi ønsker dere lykke til med det viktige arbeidet!

Anne Tinglestad Wøien,
daglig leder i Folkehøgskolerådet

STØTTEANNONSER TIL FOLKEHØGSKOLEN

AGDER FOLKEHØGSKOLE

4640 Søgne
Tlf.: 38 16 82 00
Rektor: Reidar Nilsen
www.agder.fhs.no

BUSKERUD FOLKEHØGSKOLE

3322 Darbu
Tlf.: 31 90 96 90
Rektor: Mariann Aaland
www.buskerud.fhs.no

BØMLO FOLKEHØGSKULE

5437 Finnås
Tlf.: 53 42 56 50
Rektor: Magne Grøneng Flokenes
www.bomlo.fhs.no

ELVERUM FOLKEHØGSKULE

2408 Elverum
Tlf.: 62 43 52 00
Rektor: Monica Bekkelien
www.elverumfhs.no

EVJE FOLKEHØGSKOLE

4735 Evje
Tlf.: 37 88 60 05
Rektor: Steinar Bruun
www.evjefhs.no

FANA FOLKEHØGSKULE

5259 Hjeltestad-Bergen
Tlf.: 55 52 63 60
Rektor: Tore Haltli
www.fanafhs.no

FIORDANE FOLKEHØGSKULE

Boks 130, 6771 Nordfjordeid
Tlf.: 57 88 98 80
Rektor: Silvia van Hesik Førde
www.fjordane.fhs.no

FOLLO FOLKEHØGSKOLE

1540 Vestby
Tlf.: 64 98 30 50
Rektor: Anja Helene Stidahl
www.follo.fhs.no

FOSEN FOLKEHØGSKOLE

7100 Rissa
Tlf.: 73 85 85 85
Rektor: Arnhild Linne
www.fosen.fhs.no

HADELAND FOLKEHØGSKULE

2760 Brandbu
Tlf.: 61 33 96 00
Rektor: Arne Ruste
www.hafos.no

HALLINGDAL FOLKEHØGSKULE

3550 Gol
Tlf.: 32 07 96 70
Rektor: Beate Aas
www.hallingdal.fhs.no

HARDANGER FOLKEHØGSKULE

5781 Lofthus
Tlf.: 53 67 14 00
Rektor: Lina Hultin
www.hardanger.fhs.no

HARSTAD FOLKEHØGSKOLE

9404 Harstad
Tlf.: 77 04 00 77
Rektor: Harald Markussen
www.trondarnes.fhs.no

IDRETTSSKOLEN

– NUMEDAL FOLKEHØGSKOLE
3626 Rollag
Tlf.: 31 02 38 00
Rektor: Per Ketil Berg
www.idrettsskolen.com

JÆREN FOLKEHØGSKULE

4352 Kleppe
Tlf.: 51 78 51 00
Rektor: Monica Cecilie Høyen
www.jarenfhs.no

KARMØY FOLKEHØGSKULE

4291 Kopervik
Tlf.: 52 84 61 60
Rektor: Jarle Nilssen
www.karmoy.fhs.no

LOFOTEN FOLKEHØGSKOLE

8310 Kabelvåg
Tlf.: 76 06 98 80
Rektor: Brian Morsund
www.lofoten.fhs.no

MANGER FOLKEHØGSKULE

5936 Manger
Tlf.: 56 34 80 70
Rektor: Viggo Bjørge
www.manger.fhs.no

MØRE FOLKEHØGSKULE

6151 Ørsta
Tlf.: 70 04 19 99
Rektor: Rune Hovde
www.more.fhs.no

NAMDALS FOLKEHØGSKOLE

7870 Grong
Tlf.: 74 33 20 00
Rektor: Hanne Vilja Sagmo
www.namdals.fhs.no

NANSENSKOLEN

2609 Lillehammer
Tlf.: 61 26 54 00
Rektor: Signe Therese Strøm
www.nansenskolen.no

NESTOR MELSOMVIK

3159 Melsomvik
Tlf.: 33 33 55 00
Rektor: Terning Dahl-Hansen
www.nestorutvikling.no

NORDISKA FOLKEHØGSKOLAN

Box 683-SE-442 31 Kungälv, Sverige
Tlf.: 00 46 303 20 62 00 vx
Rektor: Jonatan Rask
www.nordiska.fhsk.se

NORDMØRE FOLKEHØGSKULE

6650 Surnadal
Tlf.: 71 65 89 00
Rektor: Kristian Lund Silseth
www.nordmore.fhs.no

NORD-NORSK PENSJONISTSKOLE

8920 Sømna
Tlf.: 75 02 92 80
Rektor: Geir Nydahl
www.nordnorsk-pensjonistkskole.no

PASVIK FOLKEHØGSKOLE

9925 Svanvik
Tlf.: 78 99 50 92
Rektor: Ketil Foss
www.pasvik.fhs.no

PEDER MORSET FOLKEHØGSKOLE

7584 Selbustrand
Tlf.: 73 81 20 00
Rektor: Arild Moen
www.pedermorset.no

RINGEBU FOLKEHØGSKULE

2630 Ringebu
Tlf.: 61 28 43 60
Rektor: Rolf Joar Stokke
www.ringebu.fhs.no

RINGERIKE FOLKEHØGSKOLE

3510 Hønefoss
Tlf.: 32 17 99 00
Rektor: Morten Eikenes
www.ringerike.fhs.no

ROMERIKE FOLKEHØGSKOLE

2050 Jessheim
Tlf.: 63 97 09 10
Rektor: Haldis Brubæk
www.romerike.fhs.no

SANDEFJORD FOLKEHØGSKOLE

3232 Sandefjord
Tlf.: 33 42 17 90
Rektor: Fredrik Møller-Hansen
www.skiringssal.fhs.no

SELJORD FOLKEHØGSKULE

3840 Seljord
Tlf.: 35 05 80 40
Rektor: Kristine Rønning
www.seljord.fhs.no

SKAP KREATIV FOLKEHØGSKOLE

Neseveien 1
4514 Mandal
Rektor: Hanne Christine Seyffarth-Fuglestveit
www.skapmandal.no

SKJEBERG FOLKEHØGSKULE

1747 Skjeberg
Tlf.: 69 11 75 60
Rektor: Lene Dyrkorn
www.skjeberg.fhs.no

SKOGN FOLKEHØGSKOLE

7620 Skogn
Tlf.: 74 08 57 20
Rektor: Lars Waade
www.skogn.fhs.no

SOGNDAL FOLKEHØGSKULE

6856 Sogndal
Tlf.: 57 62 75 75
Rektor: Ole Karsten Birkeland
www.sogndal.fhs.no

SOLBAKKEN FOLKEHØGSKOLE

2100 Skarnes
Tlf.: 62 96 70 70
Rektor: Siri Thorson
www.solbakken.fhs.no

STAVANGER URBAN FOLKEHØGSKOLE STUF

4014 Stavanger
Tlf.: 93 08 62 77
Rektor: Geir Bakken
www.stufskole.no

STORD FOLKEHØGSKULE

5411 Stord
Tlf.: 40 40 17 53
Rektor: Irene Fatland
www.stordfhs.no

SUND FOLKEHØGSKULE

7670 Inderøy
Tlf.: 74 12 49 00
Rektor: Eirik Stensland
www.sundfhs.no

SUNNHORDLAND FOLKEHØGSKULE

5455 Halsnøy Kloster
Tlf.: 53 47 01 10
Rektor: Bente Sjø
www.sunnfolk.no

TONEHEIM FOLKEHØGSKOLE

2322 Ridabu
Tlf.: 62 54 05 00
Rektor: Elin Evenrud
www.toneheim.no

TORSBUS FOLKEHØGSKULE

7320 Fannrem
Tlf.: 72 47 98 50
Rektor: Torkjell Solem
www.torshus.com

TOTEN FOLKEHØGSKULE

2850 Lena
Tlf.: 61 14 27 00
Rektor: Live Hokstad
www.toten.fhs.no

TRØNDERTUN FOLKEHØGSKULE

7227 Gimse
Tlf.: 72 85 39 50
Rektor: Tormod Gjersvold
www.trondertun.no

VEFSN FOLKEHØGSKULE

8665 Mosjøen
Tlf.: 75 17 24 11
Rektor: Mette Haustreis
www.vefsnfolkehogskole.no

VOSS FOLKEHØGSKULE

5704 Voss
Tlf.: 56 52 90 40
Rektor: Trond Lekve
www.voss.fhs.no

ÅL FOLKEHØGSKOLE OG KURSSENTER FOR DØVE

3570 Ål
Tlf.: 32 08 26 00 – TekstTlf.: 32 08 26 01
Rektor: Ann-Kristin Malmquist
www.al.fhs.no

ÅSANE FOLKEHØGSKOLE

5109 Hylkje
Tlf.: 55 39 51 90
Rektor: Lena Andresen
www.aasane.fhs.no

Jeg har lyst til å dele en skikkelig
kjærlighetshistorie som avslutter boken
«Hel ved» av Lars Mytting, og med det
sette lys på egenskapen uselvvisk. Det å
være uselvvisk, og gjøre andre godt, det
varmer oss på kort og lang sikt, og i
teksten viser den jo faktisk fysisk varme
også. I Bhagavadgita (yogafilosofi) sier
man at man skal så frø og plante trær, men
ikke for at man selv skal høste av dets
frukter. Jeg tenker det kan trekkes
paralleller til det å stå opp for unge
generasjoner nå, og de som skal komme
etter oss, mtp klima og naturkampen
verden står ovenfor, dugnader, eller bare
det å spørre om noen vil ha en kopp te -
siden du skal hente til deg selv også.

BURNING LOVE

Jeg tenker på naboen min igjen.
Året etter at han vakte interessen min for
ved, kom en ny vår, slik våren alltid gjør.
Den samme traktoren kom durende ned
veien, i den samme måneden som forrige
år.
Og igjen begynte Ottar å stable. Igjen
fikk han krefter av det manuelle arbeidet
og vissheten om at han, tross
lungesykdommen, fortsatt var i stand til å
gjøre et stykke arbeid som ruvet.

En måned etter var snøen borte og veden
i hus. Ottar var blid og arbeidsfør, men jeg
så det: Det var kommet et nytt drag over
måten han studerte vedstabelen.
Vinteren kom det året også.
Og en dag var ambulansen der, uten å ha
det travelt.
Kanskje var det det jeg hadde sett, da han
lukket døra til vedskjulet den våren:
Vissheten hans om at vedstabelen skulle
overleve ham. At det han egentlig gjorde,

var å legge opp ved til kona si.
Henne han har vært gift med i over 50 år.
Huset deres er synlig fra det samme
kjøkkenvinduet som fikk meg til å skrive
denne boka. Jeg ser fra den hvite røyken i
pipa at veden er fin og tørr.
Enka hans varmer seg på den nå, i dette
punktumet.

Lars Mytting

TEKST- OG DIKTSTAFETTEN:

Eli Vullum Kvande, lærer på Småbruk og dyrehold ved
Nordmøre folkehøgskule, ble utfordret av Kenneth Bjørkli -
Fosen fhs.

Jeg vil utfordre Gøril Fauske, en studievenninne som
jobber på Ringerike Folkehøgskole.